

Aktuelt for kriminalomsorgen

NR. 2 2007

Aspirantene var de gode
hjelperne på Faget i fokus

LEDER

En enestående anledning

Jeg er stolt av den innsatsen som gjøres i norsk kriminalomsorg! Her finner vi kvaliteter som mange andre land misunner oss. Årsaken er ikke å finne i oljeinntektene, men i kunnskap og holdninger som vår utdanning bidrar til.

Det engasjementet som ansatte på alle nivåer viser, er også drivkraften i den store reformprosessen som nå er i gang. Vi vet at vi kunne gjøre enda mer for å skape et trygt samfunn, og det skal vi få til. På denne tiden neste år skal Stortinget ha fått seg forelagt en melding som viser hvordan norsk kriminalomsorg kan komme enda et langt skritt videre.

En av gjestene på Faget i fokus spurte hvorfor vi har satt i gang dette omfattende reformarbeidet, når situasjonen allerede er bedre enn i andre land. Jeg er glad for at hverken politikere, fagmiljøer, interessegrupper eller andre jeg har møtt, har stilt dette spørsmålet. Ikke fordi vi ikke kan svare - men fordi fraværet av dette spørsmålet er tegn på en bred enighet om et høyt ambisjonsnivå for kriminalomsorgen. Vi har møtt positive holdninger og støtte fra alle kanter. Det er nettopp denne bølgen av velvilje jeg mener gir oss

en enestående anledning til å få til en straffegjennomføringspolitikk som hele samfunnet er tjent med. Vi vil gjennomføre straff på en måte som ser både offer, gjerningsmann eller -kvinne, pårørende, ansatte og samfunnet omkring.

Nøkkelen til en videre positiv utvikling i kriminalomsorgen er å redusere bruken av fengselsstraff. Målet er å erstatte fengsel med andre reaksjonsformer mer enn vi gjør i dag. Det er ikke så dramatiske tiltak som skal til. I fjor var det over 12 000 innsettelse i norske fengsler. Når varetekt holdes utenfor, viser statistikken over 8 000 innsettelse for å sone en dom. Nesten en tredjedel av dommene var på én måned eller mindre. Hvis disse lovbruddene møtes med andre sanksjoner enn fengselsstraff, er det likevel ingen grunn til å frykte for samfunnets sikkerhet. Tvert i mot vil samfunnet være tjent med straffereaksjoner som på en bedre måte enn fengsel støtter en god rehabiliteringsprosess. Og det er nok å ta av: i alt er nærmere tre fjerdedeler av dommene tre måneder eller kortere.

Hvis vi ikke tror helt korte fengselsdommer hjelper for noen ting, så må vi da slutte med det! Det er friomsorgen som bør bli den nye "vekstnæringen" i justissektoren, i tett samarbeid med andre offentlige virksomheter og andre samarbeidspartnere. Frihetsberøvelse vil alltid være nødvendig for noen. Frigjorte ressurser må brukes til å ruste opp fengslene, til en arena for endring for domfelte, og til en god arbeidsplass.

Nå ser vi frem til spennende debatter med alle som deltar i eller berøres av lovbrudd og straffesaker. Det felles målet er et tryggere samfunn for alle. Det er ikke vanskelig å bli enige om at vi bør velge de reaksjonsformene som virker best - og så er det vår oppgave i stortingsmeldingen å vise hvilke valg som tjener samfunnet best.

Ha en riktig god sommer! Jeg håper diskusjonen går livlig i alle pauserom - og gjerne også i dialogen med innsatte og domfelte.

Kristin Bølgje Brønne

ÅRETS TEMA - Ny

- Velkommen alle 235 deltakere, sa direktør ved Kriminalomsorgens utdanningssenter, Harald Føsker. Fordi Justisdepartementet i arbeidet med stortingsmeldingen har lagt opp til bred medvirkning, var målgruppen for årets fagkonferanse utvidet med "andre samfunnsaktører" i tillegg til kriminalomsorgens ledere, fagansvarlige og samarbeidspartnere.

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, Kriminalomsorgsavdelingen/KSF

- Dere kan faget, vi kan politikken, sa statssekretær Terje Moland Pedersen da han for andre gang åpnet konferansen. - Inger Louise Walle så i sin nå 30 år gamle kriminalmelding for første gang kriminaliteten i et samfunnsmessig perspektiv. Hennes melding vil bli husket for sitt innhold, mye av det vi arbeider etter i dag ble presentert der. Meldingen ble trukket, den var ikke bredt nok forankret. Nå skal vi lage verdens beste kriminalmelding. Hvis den ikke skaper debatt, er den ikke god nok, sa han blant annet.

Ekspedisjonsjef Kristin Bølgje Brønne viste innledningsvis til en kronikk av justisminister Knut Storberget i Aftenposten i mars om arbeidet med den nye straffeloven. Kronikken hadde tittelen: Hva er straff som fortjent? Tre spørsmål er avgjørende for straffelovens utforming og innhold:

- Når skal man bruke straff?
- Hvor mye straff?
- Og hva slags straff?

Disse tre spørsmålene hviler på et overordnet spørsmål: Hvorfor straffer vi? Statsråden fremholder i kronikken at det er et paradoks og en utfordring av vi siden dagens straffelov ble vedtatt i 1902 ikke er kommet lenger i å finne frem til alternative reaksjoner til frihetsstraff. Regjeringen er villig til å tenke alternativt til frihetsstraff i erkjennelsen av at det er betydelig lavere tilbakefall etter reaksjoner utenfor fengsel. Regjeringen ønsker flere slike alternative straffer, først og fremst for unge lovbrøyttere og personer som befinner seg i en rehabiliteringssituasjon.

Trygghet er vårt viktigste mål. Vi skal få ned tallene for fremtidige kriminali-

Tenketårnet

Hva kommer ut når du setter 6 ulike samfunnsengasjerte mennesker inn i fyret på Bastøy fengsel? Tre av dem, to professorer og en filmskaper formidlet sine refleksjoner og historier. Tenketårnet treffes igjen i september og vil deretter komme med en felles rapport.

Filosofiprofessor **Arne Johan Vetlesen**, Universitetet i Oslo, minnet om at svart mange som sitter i fengsel eller i psykiatrien selv har vært ofre, det vil si ofre for den ydmykelse det er å ikke ha blitt sett. Han minnet videre om at vi ikke bare må se på den enkelte, men også på strukturer og på den overveldende individualiseringen i samfunnet.

Han var en varm talsmann for konfliktråd, samtidig som han påpekte at møtet mellom offer og gjerningsmann er risikofyllt og at en del overgrep er så alvorlig at de utelukker konfliktråd.

Samfunnet må ha en reaksjon på overtredelse av normene vi har for å kunne leve sammen. Det dreier seg om å rette en balanse som er blitt forrykket - få tilbake likevekt. Han var veldig klar på at den som har begått overgrep trenger å bli holdt sa han ikke lenger er i fritt fall. Glattcelle og isolasjon må ikke brukes her.

Professor i sosiologi og sosialpolitikk ved Universitetet i Oxford, **Stein Ringen**, syntes

Filmskaper Margreth Olin

stortingsmelding om kriminalomsorgen

tetsofre. For oss er stikkordet for kursendringen "straff som virker". Vi tolker dette som at individualprevensjonen fremheves, med vekt på rehabilitering og gjenoppretting. Forankringen i troen på individualprevensjon stiller krav til at vi kan dokumentere resultater. Kvalitet i kriminalomsorgen skal likevel ikke måles bare ut fra effekten av tiltak for å forebygge videre kriminell atferd. Det er et selvstendig mål å gjøre livet under frihetsberøvelsen verdt å leve.

Med denne meldingen starter en ny epoke i norsk kriminalomsorg. Vi vet at det er vanskelig å utvikle små tanker til å bli store tanker. Det er vanskelig å være grensesprengende hvis man tar utgangspunkt i det bestående. Derfor har vi utfordret alle – både arbeidsgrupper, ulike tårnformasjoner og referansegrupper - til slippe seg løs, tenke høyt og fritt og gjerne være vilt urealistiske hvis det kan føde en tanke som hjelper oss videre. Enda viktigere er det å spørre seg selv: Hvor fornøyd er vi med det bestående?

Det mest gledelige som har skjedd i kriminalomsorgen de seneste årene, er et økt engasjement hos andre departementer og etater for å ta et løft for de straffedømte, enten det gjelder skole, rusbehandling, bolig, arbeid eller andre spørsmål. Vi har allerede inngått avtaler med mange offentlige virksomheter om samarbeid med kriminalomsorgen. Med Soria Moria-erklæringens tilbakeføringsgaranti går regjeringen ett skritt lenger. I stortingsmeldingen skal vi beskrive hva dette skal bety. Et viktig mål med en stortingsmelding på vårt område er derfor å

få hele regjeringen til å forplikte seg på å nå målene, hver med de virkemidler de disponerer.

Tilbakeføringsgarantien skal ikke gi nye rettigheter, men sikre at de rettigheter som alle borgere har etter dagens lovgivning, faktisk når frem også til de som soner en straff. Det er mange i samfunnet som har behov for rusbehandling, bolig, psykisk helsetilbud, arbeid eller skoleplass. Det er et etisk dilemma hvis de lovlidige skal stille seg i kø bak lovbrysterne. Jeg tror dette problemet er større i teorien enn i praksis. Vi vet at de straffedømte som ønsker et slikt tilbud, vil stå svært høyt på en prioritingsliste bedømt etter de samme kriterier som andre borgere.

Straffegjennomføringsloven sier tydelig hva vår rolle er: Å legge til rette for at domfelte skal kunne gjøre en egen innsats for å motvirke nye straffbare handlinger. Denne formuleringen er dypt rotfestet i verdigrunnlaget for kriminalomsorgen: Vi tror at mennesket kan forandre sin atferd, men ansvaret for å velge ligger hos hver enkelt. Vi skal legge til rette ikke bare de praktiske forhold slik at et liv uten kriminalitet er innenfor rekkevidde for alle, men vi skal også motivere til å velge dette.

Et skrivebord er en farlig utsiktsplass for den som vil danne seg et bilde av det som skjer i verden.", sa forfatteren John le Carré. Vi har aktivt invitert inn i meldingsarbeidet også våre kritikere, personer og fagmiljøer som ut fra egen kompetanse og andre ståsteder kommer

Annette Esdorf, Danmark, i samtale med Kristin Bølgren Bronebakk

til helt andre konklusjoner enn oss om hvordan samfunnet skal reagere på lovbrudd.

Mye av kritikken retter seg mot bruk av fengsel, og vi reiser spørsmålet om når frihetsberøvelse virkelig er nødvendig. Fengselsstraffen vil likevel leve videre. Da må vi huske vårt ansvar slik det er uttrykt i de europeiske fengselsreglene: "å redusere til et minimum de skadelige virkninger av frihetsberøvelsen samt de forskjellene mellom fengselslivet og et liv i frihet som bidrar til å nedsette de innsattes selvrespekt eller følelse av personlig ansvar". Vi tror det er mulig å få til en positiv utvikling selv om omstendighetene omkring ikke bare er gunstige for endring.

de var en aparte gruppe mennesker som i utgangspunktet ikke hadde mye greie på kriminalomsorg. – Vi hadde fremragende diskusjoner og det er klart en realistisk idé å redusere bruk av fengsel.

Han understreket betydningen av å forebygge fordi mye kriminalitet starter tidlig i livet. Skolen er overordentlig viktig. Barn skal ikke i fengsel. Det er ikke kriminalomsorgens oppgave å rydde opp når sosialomsorgen svikter. Det skal være samarbeid. Men det er behov for en grenseoppgang mellom kriminalomsorgen og sosial- og helsesiden. De korte fengselsstraffene er ikke bryet verdt. Kunne Norge klart seg uten fengsler? Nei, vi må ha noen fengsler, men de skal være reservert for alvorlige forhold. De skal bare brukes når alle andre utveier er forsøkt.

Filmskaper **Margreth Olin** hentet oss inn i historiene til innsatte hun hadde fulgt og verklærte seg som de innsattes stemme. Det var heroinisten Pia som ropte: Ser du meg nå, hvor vondt jeg har det? Pia som ikke alltid orket å selge kroppen for å skaffe penger. Det var Stein som satt i lukkede fengsler uten mulighet til fysisk nærhet. Det var deres opplevelse av å bli avvist og hvordan de fant en måte å overleve på. De valgte å være på lag med de tøffeste fangene.

Settes du i bur, er det tanken på å bryte ut som holder deg oppe. Isolat er det samme som tortur. Det fører til hat. Der stenges følelsene inne. Her skapes "skikkelige mannfolk".

Når du er 15 år er du et menneske under ombygging. Hvem er jeg, spør det unge mennesket som er i ferd med å forlate barndomslandet.

Strengere straffer skaper et mer brutalisert samfunn. Vis dem tillit, gi dem en

sjanse til. Gjør som Danmark hvor de først kommer til åpent fengsel. De kan ikke få bort rusen uten å erstatte den med noe annet. Hvert menneske kan endre seg. Moralismen må vike for kunnskap om mennesket. Vi må ta vare på mennesker som trenger å bli tatt vare på.

Direktør Ellinor Houm og professor Stein Ringen

Per Colliander, Sverige og Erik Såheim, Justisdepartementet

Et internasjonalt perspektiv på norsk kriminalomsorg

Per Colliander har etter et langt yrkesliv i den svenske kriminalomsorgen bred erfaring fra fengsler og den sentrale ledelsen, samtidig som han har vært internasjonalt engasjert. Han mente han kunne være en god dialogpartner som kunne stille oss noen relevante spørsmål. Noen svar fikk vi også.

Han understreket at det enkelte lands kriminalomsorg må være nasjonalt betinget. Man kan få impulser fra andre, men ikke importere deres løsninger. – Ofte er det økonomiske spørsmål som styrer utviklingen. Almenheten tror ikke på fengsel som en løsning, fremholdt han.

Hvem er gjengangerne i fengsel? Det er de mislykkede lovbrysterne. Planlegging var ikke deres sterke side. Er det naturlig for et friskt menneske å tilpasse seg et fengselssystem? Er ro på anstalten alltid noe å streve etter? Utgjør straffesystemet et maskert hevnebehov? Mener man i Norge at fengsel er skadelig? Eller som Margaret Thatcher sa: Prison is an expensive way to make a bad thing worse. Han rådet oss til å gi ut en populærversjon av melding og å få hjelp av et reklamebyrå til dette.

Det er viktig at lovbrysteren forstår det gale han har gjort. Den hvite manns gave til resten av verden er bibel, brennevin og fengsel. Vi må ha individbaserte reaksjoner. Han fant ellers at det var ganske utydelige grenser mellom mandatene til de ulike arbeidsgruppene som var i gang med meldingen. Man må ha et uavhengig tilsynsorgan.

Han var også opptatt av at man analyserte hva som var bra i organisasjonen før man begynte med endring. Man bør endre med evolusjon, ikke med revolusjon, fremholdt han blant annet.

Fremtidens straffer – anbefaling fra dansk arbeidsgruppe

- Det er en alvorlig ting å sette folk i fengsel, sa visedirektør i det danske Direktorat for kriminalforsorgen, Anette Esdorf. Hun presenterte undersøkelsen og forslagene som en uavhengig arbeidsgruppe la frem på slutten av fjoråret og som ble presentert i forrige utgave av Aktuelt for kriminalomsorgen. Den viser myter og manglende kunnskap om dommer og straff. Man tror situasjonen er ulik virkeligheten. Blant annet ønsker de fleste mildere og andre typer straffer når de får vite mer om saken. - Fengsel bør bare brukes når man har vurdert andre mulige reaksjoner. Hun minnet om at Danmark er et land hvor debatten har gode vilkår. - Den danske minister har kun rost rapporten, når gjenstår å se om forslagene blir virkelighet, sa hun.

Ti grunner til å ikke bygge nye fengsler

- Ti-års utsettelse på fengselsbygging og oppgradering av de gamle, det vil gjøre justisministeren berømt, mente professor i rettsossologi, Thomas Mathiesen.

Hans grunner til å stanse nybyggingen var:

1. Fengsel rehabiliterer ikke, sa han og viste til at det er 40 år siden KROM ble stiftet.
2. Fengsel virker ikke almenpreventivt.
3. Fengsel virker ikke uskadeliggjørende.
4. Fengsel lar seg vanskelig begrunne med rettferdighet.
5. Bygging av fengsler er irreversibelt.
6. Fengselet er umettelig.
7. De nye fengslene er inhumane.
8. Irreversible, inhumane fengsler bryter mot velferdsstaten og verdiene
9. Fengsler hjelper ikke ofrene.
10. Soningskø og overbefolkning kan løses ved mer bruk av fremskutt løslatelse, utvidet prøveløslatelse på 2/3-tid og mer bruk av samfunnsstraff og konfliktråd. Sammen med mindre bruk av varetekt vil dette føre til drastisk reduksjon av fangetallet, sa han.

Professor Thomas Mathiesen og forsker ved KRUS, Yngve Hammerlin

Hva slags kriminalomsorg skal vi ha i fremtiden

En gruppe innen kriminalomsorgen, kalt "tappetårnet" presenterte mange spennende forslag. Gruppen hadde blant annet med representanter for fengsler, regioner, aspiranter og tjenestemannsorganisasjonene, men ikke fra friomsorgskontorene.

De ønsket mer makt og ansvar til kriminalomsorgen, for eksempel overta politiarrestene for å ha innhold fra dag én når folk ble tatt inn. En rød tråd var å føre innsatte over fra å være en utgiftspost i samfunnet til å bli en inntektspost. Men de var også inne på tanken om straff i regi av forvaltningssamarbeidspartnerne. Bot skulle fjernes som hovedstraff. Det burde opprettes helhetlige kriminalomsorgssentra. De foreslo at Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap kunne føre tilsyn med etaten.

Teknologiens muligheter og begrensninger Elektronisk kontroll i Norge

- Norge, Irland og Island er de landene i Europa som i dag ikke bruker noen form for elektronisk kontroll, sa assisterende direktør Jan-Erik Sandlie, Region øst. Han understreket at det som koster noe ved denne straffegjennomføringsformen er de ansatte, ikke teknikken. Men ordningen er billigere enn fengselsstraff på investeringsiden. Oppfølgen av den enkelte under soningen er en sentral og avgjørende del av ordningen. Han var klar på at teknikken ikke kan skape fullstendig sikkerhet.

Elektronisk kontroll kan ha ulike tekniske løsninger og systemer som base. Ordningen kan brukes på tre hovedområder: Som alternativ til varetekt, hele dommen – enten som en alternativ reaksjon pålagt av domstolen eller av kriminalomsorgen, eller for det tredje i forbindelse med løslatelse. Den dømte må ha tilstrekkelig egnet bolig og vedkommende må ha samtykke fra familien, sa han blant annet.

- Erfaringene fra andre land er gode, det er en frivillig ordning du selv søker om, det er inngripende og det er en lav andel som ikke gjennomfører. I Norge foreslås det nå som en egen soningsform i en prøveordning noen steder i landet, oppsummerte Sandlie.

The New Prison in the Netherlands

Prosjektleder Ton Daans, The New Prison, ved det nederlandske fengselsvesen, presenterte en gjennomgang av straffegjennomføring og utviklingsplaner i Nederland. Dagens system er kostbart, lite fleksibelt og veldig spesialisert. Målet med det nye er å oppnå bedre kvalitet og effektivitet. Samarbeid innen straffesakskjeden ble sterkt betonet, likeens samarbeidet med den enkelte innsattes hjemkommune for oppfølging etter straffen. I

Jan-Erik Sandlie, Region øst, prosjektleder Ton Daans, Nederland, Andreas Skulberg, Kriminalomsorgsavdelingen og psykolog van den Hurk, Nederland

Nederland er friomsorgen ivarett som en privat, ikke statlig, ordning. Arbeidsdriften skal bli mer profesjonell. Skole og andre ressurskrevende tilbud skal først og fremst være for de som virkelig trenger dette. De innsatte skal vanligvis starte i åpen anstalt og blir der om dette går bra, sa han blant annet.

Workshops

Deltakerne på konferansen fordelte seg på de åtte delene av meldingen for å bli orientert om arbeidet og gi sine innspill til det videre arbeidet. "Trender og utviklingstrekk nasjonalt og internasjonalt" ledes av ekspedisjonssjef Øystein Blymke, Analyseenheten i Justisdepartementet. Her står gruppas medlemmer Ragnar Kristoffersen, KRUS, Bård Uleberg, POD og direktør Erik Nadheim, KRÅD

100 assisterende ministre ved Hamar katedralskole

Hamar katedralskole er referanseskole for arbeidet med den nye stortingsmeldingen. Derfor møtte i underkant av 100 samfunnsfagselever statsråden mandag 21.mai. Elevene var invitert til å komme med innspill i forhold til ungdommens holdninger til straff og straffedømte. Det ble en nyttig diskusjon hvor elevene visste gode allmennkunnskaper og kom med en rekke innspill i forhold til spørsmål om straffen allmennpreventive virkning, innholdet i straffen og livet etter soning.

Statsråden på sin side ønsket å inspirere elevene til å tenke på hele straffesakskjeden. Blant annet sa han at god kriminalomsorg også kan virke forebyggende og hindre ny kriminalitet. Som et eksempel på dette fikk elevene se

innslag fra Digerud fyr i Oslofjorden hvor samfunnsstraffdømte jobbet med å pusse opp fyret. Det ble også en lengre diskusjon om behovet for å bedre innholdet i straffen, blant annet gjennom utdanning og yrkesopplæring.

Statsråden møtte en svært engasjert gruppe elever. Mange av elevene, som nå går i andre klasse, vil fortsette med samfunnskunnskap fra høsten av. De som skal fortsette er invitert til å skrive en rapport. Statsråden ba om at elevene tenkte spesielt på spørsmål som hvorfor vi straffer, om det finnes bedre og andre måter å straffe på, om barn burde straffes annerledes enn voksne og om kombinasjonen av ungdom og alkohol utgjør en kriminell kombinasjon? Utdrag av rapporten kan bli brukt i stortingsmeldingen eller i en folkeutgave av meldingen som vil bli utgitt parallelt med tanke på et bredere publikum. Elevrepresentanter og deres lærere vil få anledning til å presentere rapporten for statsråden i løpet av november.

○

Tiltak for å fjerne soningskøen og bedre innholdet i soningen

Mandag 11. juni 2007 behandlet Odelstinget Ot. prp. nr. 31 (2006–2007) Om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (tiltak for å avvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen mv.). Formålet med forslaget er å få Stortingets tilslutning til lovendringer som sammen med andre tiltak skal bidra til å avvikle soningskøen innen 2009, hindre ny kødannelse og bedre innholdet i soningen. Forslaget ble vedtatt.

Av underdirektør Torkell Roar Hoel,
Kriminalomsorgsavdelingen

Soningskøen har vist en utrolig motstandskraft til tross for gjentatte forsøk på å bekjempe dette ondet. Fra de første registreringene på begynnelsen av 80-tallet, har skiftende regjeringer brukt betydelige ressurser på kønedbygging. Og selv om flere regjeringer har hatt klokkeetro på at køen var fjernet, har den bygget seg opp på ny. Det er bred enighet om at vi nå må ta et krafttak for å fjerne soningskøen for godt. Soningskøen svekker tilliten til straffesystemet, den forsterker problemet med gjengangerkriminelle og den stjeler ressurser og oppmerksomhet fra andre viktige saker kriminalomsorgen arbeider med.

Arbeidet med kønedbyggingen er godt i gang og køen er allerede redusert med over 500 dommer og var pr. 1. juni 1963 dommer. Tilførsel av nye plasser og lovendringer er de grep som må til. Disse grepene er viktige for å nedbygge soningskøen og bedre innholdet i soningen. Tiltakene er i samsvar med Justisdepartementets plan for å avvikle soningskøen i inneværende storingsperiode slik regjeringspartiene forpliktet seg til i erklæringen fra Soria Moria.

To faser

Arbeidet med å redusere soningskøen kan inndeles i to faser. I den første fasen, som startet i 2006, var det viktig å etablere tilstrekkelig med nye fengselsplasser, videreføre midlertidige køavviklingstiltak som fremskutt løslatelse og dublering, og ha en maksimal kapasitetsutnyttelse i fengslene. Regjeringen har derfor i 2006 og 2007 satset betydelig på kriminalomsorgen for å gjøre etaten i stand til å møte kapasitetsutfordringene. Totalt ble det vedtatt å etablere 248 nye fengselsplasser i 2006, herunder 150 plasser ved Bjørgvin og Bruvoll fengsler som midlertidige køtiltak. I 2007 er det planlagt å øke kapasiteten med ytterligere 68 plasser. Totalt vil det bli etablert 316 nye fengselsplasser i 2006–2007.

Regjeringen har en målsetting for køavviklingsarbeidet som går lenger enn å avvikle selve soningskøen. Mål er å avvikle soningskøen, normalisere driften i kriminalomsorgen og øke kvaliteten på straffegjennomføringen innen 2009. I denne ambisjonen ligger det planer om redusere kapasitetsutnyttelsen i fengslene fra dagens om lag 96 % til 90 %, og fjerne tiltak som fremskutt løslatelse og dublering. Dette er

viktige tiltak for å bedre arbeidsmiljøet i kriminalomsorgen og balansere forholdet mellom oppgaver og ressurser.

Hvis vi skal kunne oppnå denne målsettingen, er det viktig med en fase to i køarbeidet der det fokuseres på tiltak som gir varige og fleksible løsninger på kriminalomsorgens utfordringer. Et helt sentralt tiltak i denne forbindelse er byggingen av Halden fengsel som etter planen skal åpne med sine 251 plasser i 2009 når soningskøen skal være avviklet. Det er imidlertid ikke nok med en ensidig utbygging av kapasitet gjennom fengselsplasser.

Regjeringen er også villig til å tenke alternativt i erkjennelsen av at fengsel ikke alltid er den beste løsningen. Forslagene om økt bruk av samfunnsstraff og overføring til soningsformer utenfor fengsel er derfor viktige tiltak i bekjempelsen av kriminalitet. I kriminalomsorgsmeldingen vil regjeringen vurdere også andre tiltak som kan begrense bruken av frihetsstraff og andre frihetsberøvende forholdsregler og erstatte dem med kontroll utenfor fengsel.

Til tross for ønske om å redusere bruken av fengsel, vil imidlertid fengsel fortsatt være den vanligste reaksjonen ved mer alvorlig kriminalitet. Fengsel vil dessuten fortsatt være nødvendig som et straffeprosessuelt tvangsmiddel under etterforskningen for blant annet å hindre at den siktede flykter eller forspiller bevis. En hovedutfordring for kriminalomsorgen vil være å finne frem til en tilfredsstillende balanse mellom behov og kapasitet. Overkapasitet er uheldig, underkapasitet er uheldig, tilfredsstillende kapasitet er bra. Noe av løsningen på kapasitetsutfordringen er å ha fleksible virkemidler som kan møte svingninger i behovet uten å måtte opprette eller eventuelt avvikle fengselsplasser.

Elektronisk kontroll

Slik fleksibilitet oppnår vi blant annet ved å åpne for *straffegjennomføring med elektronisk kontroll*. Erfaringene fra andre land er så lovende at regjeringen går inn for en prøveordning med elektronisk kontroll som straffegjennomføringsform. Ordningen vil forankres i straffegjennomføringsloven § 16. I proposisjonen foreslår regjeringen at innsatte kan overføres til straffegjennomføring med elektronisk kontroll når de har fire måneder igjen til forventet prøveløslatelse. Regjeringen foreslår også at dommer opp til fire måneder i sin

helhet kan gjennomføres med elektronisk kontroll. Det er viktig med grundig evaluering av prøveordningen. Evaluering vil være et sentralt ledd i kvalitetssikringen av ordningen med elektronisk kontroll før ordningen eventuelt innføres permanent. Vi tar på alvor de hovedinnvendingene som har kommet frem mot forslaget: at hjemmet ikke bør gjøres til soningssted og at ordningen kan føre til sosial forskjellsbehandling. Derfor vil vi ha spesiell oppmerksomhet mot disse innvendingene under utprøvingen.

Øvrige lovforslag

Regjeringen går inn for å endre reglene for deldom i straffeloven § 28 a for å *øke domstolens mulighet for å kombinere ubetinget fengselsstraff med samfunnsstraff*.

Regjeringen vil gjøre det straffbart å ikke møte til soning etter innkalling for at det skal bli lettere for fengslene å planlegge kapasitetsutnyttelsen, og for at politiet skal slippe å bruke ressurser på å pågripe domfelte som i utgangspunktet skal møte frivillig.

Straffegjennomføringsloven § 16 åpner for at kriminalomsorgen kan overføre domfelte til fortsatt *straffegjennomføring utenfor fengsel* med særlige vilkår når halvdelen av straffen er gjennomført. Vilårene som er satt for slike overføringer, er imidlertid meget strenge og ordningen benyttes derfor i liten grad. Regjeringen foreslår justeringer i loven som kan bidra til å øke bruken av overføringer etter § 16.

Ordningen med *promilleprogram* bør etter regjeringens mening gjøres permanent og utvides til å gjelde personer som er dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 første ledd og som har problemer med alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel (program mot ruspåvirket kjøring).

Avslutning

Regjeringens mål om å fjerne soningskøen i løpet av storingsperioden – helst før – står fast. Arbeidet med å fjerne køen er allerede godt i gang, og den betydelige nedgangen i køen viser at planen virker. De foreslåtte lovendringene vil være permanente tiltak som kan bidra til å hindre ny kødannelse og bedre innholdet i straffegjennomføringen. Det er i alles interesse å normalisere forholdene så raskt som mulig slik at ressursene kan settes inn i arbeidet med å nå regjeringens mål om å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabilitere bedre. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en melding om dette våren 2009. ○

Utvalg mot ungdomskriminalitet

Tiden er inne til å tenke nytt om reaksjoner og behandling av unge lovbytere. Et offentlig utvalg skal se på tiltak og reaksjoner for ungdom som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. oktober 2008.

Av underdirektør
Torkell Roar Hoel, Justisdepartementet
og seniorrådgiver Sissel Lorck,
Barne- og likestillingsdepartementet

Regjeringen oppnevnte nylig et offentlig utvalg som skal se på reaksjoner og tiltak for ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Oppnevningen er et av regjeringens forslag i stortingsmeldingen sist høst om alternative reaksjoner overfor unge lovbytarar. Utvalgsoppnevningen er i tråd med det regjeringspartiene har sagt i Soria Moria-erklæringen om å bedre forholdene for yngre lovbytere.

Utvalget har ni medlemmer og ledes av Liv Synnøve Taraldsrud som er dommer/avdelingsleder i Oslo tingrett. Ved opprettelsen av utvalget er det lagt vekt på at medlemmene innehar bred juridisk kompetanse, barnevernfaglig kompetanse, kriminalomsorgsfaglig kompetanse, politifaglig kompetanse, bred kunnskap om behandling av unge med alvorlige atferdsproblemer, kompetanse på psykisk helsevern for barn og unge, pedagogisk kompetanse samt kompetanse på minoriteter, forbygging og rus.

Utvalget skal finne fram til reaksjoner og tiltak som imøtekommer målgruppens behov, samtidig som de sikrer hensynet til ofrene, og samfunnets behov for beskyttelse mot kriminalitet. Utvalget skal ta hensyn til at mange av de unge lovbyterne i målgruppen som har utenlandsk bakgrunn, kan ha særlige behov utover dem de har til felles med unge født og oppvokst her i landet.

Utvalget skal blant annet:

- beskrive dagens behandlings- og reaksjons-system og peke på styrker og svakheter
- utrede alternativer til å la personer mellom 15 og 18 år gjennomføre varetakt eller fengselsstraff
- utrede hvilke tiltak samfunnet bør ha til rådighet for personer mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Dette kan omfatte behandlings- og omsorgstiltak, samt tiltak som motiverer den unge til selv å ta ansvar for egen situasjon og egne handlinger
- vurdere hvilke instanser som bør ha ansvar for å fastsette og gjennomføre reaksjonene og tiltakene
- utrede og vurdere betydningen av lokalt tverretattlig samarbeid om målrettede reaksjoner og tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet. Utvalget skal se på gode modeller for slikt arbeid, samt nødvendige

forutsetninger for dette, herunder regel-festing.

- vurdere om dagens system bør legges om i retning av en samlet prosess der en eller flere reaksjoner og/eller tiltak blir fastsatt samtidig
- se på de andre nordiske lands reaksjonsformer og reaksjonssystemer for denne gruppen lovbytere, og vurdere om det derfra kan hentes erfaringer som kan komme til nytte i utvalgets arbeid
- vurdere behovet for ytterligere forskning på området
- bygge sitt arbeid på nasjonal og internasjonal forskning, herunder forskning om arbeidsmåter som legger vekt på gjenopp-rettning, forsoning, mestring og fremtid ("Restorative justice"), og kunnskapsbaserte metoder rettet mot unge med alvorlige atferdsproblemer
- ta hensyn til og drøfte mulige sammenheng-er mellom rusmiddelmissbruk og kriminalitet for målgruppen

Utvalgets tilrådinger skal også innbefatte forslag til nødvendige lovendringer.

Medlemmer:

Tingrettsdommer/avdelingsleder Liv Synnøve Taraldsrud, leder av utvalget
Statsadvokat Kaia Strandjord
Ass.direktør i kriminalomsorgen Agnes Inderhaug
Politioverbetjent Johnny Steinbakk
Forskningsdirektør Terje Ogdan
Fagteamleder i barnevernet Tor Henriksen
Fagsjef i rusomsorgen Frid Hansen
Prosjektleder Kemal Yaldizli
Psykolog Ane Heiberg Simonsen

For å bli bedre kjent med lederen for utvalget tar vi en tur til Oslo tinghus for en prat med Liv Synnøve Taraldsrud.

Kan du fortelle litt om deg selv?

– Jeg er avdelingsleder i Oslo tingrett og har jobbet som dommer i fem år. Tidligere har jeg blant annet arbeidet i Lovavdelingen i Justisdepartementet. Jeg har også vært prosjektleder ved opprettelsen av Domstoladministrasjonen og i en periode var jeg konstituert som dommer.

Du svarte spontant ja da du ble spurt om å lede utvalget mot ungdomskriminalitet. Er dette et felt som engasjerer deg sterkt?

– Ja, dette er jo et felt som er svært viktig. Som dommer så kommer disse problemstillingene tydelig frem. Det er et visst antall saker som gjelder barn som har gjort gale ting og der det

eneste alternativet i realiteten er fengsel, men fengsel sammen med voksne kriminelle er aldri en god løsning for barn og bør unngås. Å finne andre løsninger er på denne måten helt nødvendig, og vil kunne være en stor hjelp for dommerne i saker der slike problem kommer på spissen. Det å kunne vite at en gir barna i slike tilfeller en reaksjon som ikke innebærer fengsel i Oslo avd. B, vil bety en forskjell. Vi må jo også ha så store forventninger til vårt arbeid

Liv Synnøve Taraldsrud

i denne prosessen at vi tror vi kan bety en forskjell for de barna det gjelder. Dette handler om å gi Kriminalomsorgen muligheten til å skape en mer meningsfylt tilværelse for de barna som må være i fengsel eller i en annen institusjon og å få kriminelle på et annet spor.

Hvilke tanker gjør du deg om barn og unge i fengsel?

– Barn og unge har ikke noe å gjøre i fengsel sammen med voksne, men det kan alltid være behov for å holde barn og unge plassert i en form for fengsel over en kort periode. Det må imidlertid være et vilkår at de gis en annen form for oppfølging enn det som ellers er vanlig i fengsler generelt og at dette er institusjoner som har et helt annet preg.

Hva synes du er de viktigste utfordringene i arbeidet med unge lovbytere?

– Det er mange utfordringer. Det å gi unge lovbytere en riktig oppfølging er viktig. Det samme er det at tilbudet bør være variert. Dette dreier seg om et begrenset antall barn som trenger slike tilbud, og det kan derfor også bli en utfordring å skape et variert tilbud som til enhver tid er tilpasset den enkelte. Det å få barn bort fra en kriminell løpebane er det overordnede målet, og antakelig det aller vanskeligste.

Til slutt opplyser Liv Synnøve Taraldsrud at hun har innkalt til første møte i utvalget 21. juni 2007. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. oktober 2008 og skal inneholde forslag til nødvendige lovendringer. ○

Fengselet

Kriminalomsorgen bidrar i Styrke

”Styrkebrønnen” har sendt to ansatte fra kriminalomsorgen til Afghanistan. Det er første gang tjenestemenn skal gjennomføre et oppdrag i denne delen av verden. Norge er fra før tungt inne med militære styrker i Kabul, Mazar-I-Sharif og Meymaneh. Det er de såkalte ISAF-styrkene.

Av Ole Johan Fuglerud og Mie Eek-Larsen,
kriminalomsorgen/Justisdepartementets Styrkebrønn

Vi er for tiden i Meymaneh i Faryab-provinsen. Vi bor i den norske PRT (Provincial Reconstruction Team)- leiren og utgjør sammen med representanter fra UD og politiet den sivile delen av PRT. I tillegg har Styrkebrønnen tre ”legal advisers” i Kabul knyttet opp mot narkotikabekjempelsen. Det er opprettet en egen påtalemyndighet og domstol til dette.

Olav Tofte Larsen og Marianne Midtbøe mentorere påtalemyndigheten, mens Lorentz Stavrum jobber i forhold til forsvarerne. Han har også jobbet tett opp mot dommerne. I midten av juni kommer en tingrettsdommer. Hun skal støtte/veilede dommerne i narkotikadomstolen.

Fra åpningen av den nye PRT-leiren i Meymaneh, Fra Justisdepartementet kom statsråd Knut Storberget, statssekretær Astr Aas-Hansen og politisk rådgiver Eirik Øwre (sort genser)

Meymaneh ligger nordvest i Afghanistan, i Faryab-provinsen. Dette er en provins som grenser mot Turkmenistan i vest, mot Badghis-provinsen i sør, Sari-Pul-provinsen i øst og Jawzjan-provinsen i nordøst. Provinsen har ca. 1,1 millioner innbyggere og ca. 60 000,- av dem bor i Meymaneh.

Faryab-provinsen er den eneste Afghanske provinsen med en majoritet av uzbekere (57 %). Resten av befolkningen består av tadjikere (21 %), pash-tunere (14 %), turkmenere (4,5 %) og hazarer (2 %). En stor majoritet av befolkningen er Sunni-muslimer og en liten minoritet er Shia-muslimer. Faryab har en relativt ”lav” andel analfabetisme (40 %) sammenlignet med resten av Afghanistan.

Vårt mandat er å kartlegge fengselsituasjonen. Først og fremst i Meymaneh, men etter hvert også i resten av provinsen. Hvilke fengsler finnes, hva er den fysiske situasjonen (bygninger, vann, sanitærforhold), personalsituasjonen (antall, opplæring, ledelse) og innholdet (aktivitet, besøk, menneskerettigheter). I tillegg vil det være et særskilt fokus på kvinnes situasjon – og deres barn! Undervisning og yrkesopplæring er to sentrale stikkord i denne forbindelse. Trygghet, innhold og rettssikkerhet er de tre ordene vi har valgt å fokusere på.

Vi skal etter hvert også forsøke å initiere opplæring, lederutvikling, utarbeiding av reglement sammen med de ansatte. Selv om de fleste har en tre måneders grunnopplæring, tror vi at fengslet kan dra nytte av bistand på flere av disse områdene. Mandatet er bredt – og mulighetene mange.

Så langt har vi også hatt noen begrensninger

– akkurat som afghanerne selv. Nemlig sikkerhetssituasjonen. Det burde ikke komme som noen overraskelse på noen, at sikkerhetssituasjonen i Afghanistan ikke er avklart. Det er mange aktører, noen mer legitime enn andre. Den sentrale regjeringen har ennå ikke kontroll i hele landet. Fremdeles er det lokale krigsherrer og menn med makt som har egne agendaer (penger, narkotika, etc.). Dette påvirker hele maktapparatet, ikke minst innen justisdepartementet.

Når narkotikahandelen utgjør mer enn halvparten av brutto nasjonalprodukt, blir kontrollen med denne virksomheten viktig. Korrupsjon er en annen utfordring. Den gjennomsyrer systemet, og medfører store utfordringer for å utvikle en god samfunnsstruktur.

Inne i fengselet

Ny kvinneavdeling

brønnen i Afghanistan

Innsatte som plutselig er "løslatt" eller forsvunnet fra fengslet er ikke uvanlig. I de fleste tilfellene har da familien betalt sentrale personer (fengselsdirektøren, politimesteren o.a.) for å få vedkommende ut. Varetekstfanger som transporteres til retten, kommer ikke frem. Ingen kan forklare hvorfor dette skjer.

Når man ser hvilken fattigdom som rår, er det ikke like lett å sette seg til moralsk dommer over dette. En vanlig fengselsbetjent tjener ca. \$ 40 i måneden (hvis han får betalt). Selv i Afghanistan er det ikke til å leve av. For å kunne forsørge familien, må man enten ha flere jobber – eller ha "andre inntekter". Dette er en kjepeutfordring når vi skal inn å bistå med opplæring, lederutvikling, etc. Vi ønsker derfor å være med i det arbeidet som foregår på nasjonalt plan for å utvikle et fengselsreglement, strukturere organisasjonen og heve lønningene. Afghanerne jobber nå sammen med FN, USA, Storbritannia, Italia og Canada for å løse disse utfordringene.

Tilbake til sikkerhetssituasjonen

Siden vi kom til Meymaneh 18. mai, har det

Mie Eeg-Larsen på jobb

vært to angrep mot den norske leiren. Det første var en såkalt DBIED (Donkey Borne Identified Explosive Device). Mao. En bombe som ble fraktet av et esel. I det en norsk patrulje passerte ble bomben utløst (sannsynligvis via fjernkontroll). Heldigvis fungerte ikke teknikken, så det oppsto kun en brann i høyet som dekket bomben.

Den andre var fatal. Den var plassert ca. 100 m. fra porten, og ble utløst via fjernkontroll da en gruppe med sanitetssoldater, på vei til det lokale sykehuset, passerte. En av soldatene som utgjorde eskorten (en finsk soldat) døde, og tre av de norske ble skadet.

Vi blir tatt godt vare på av forsvaret, og vår sikkerhet er viktig hvis vi skal få gjort det arbeidet vi er her for å gjøre. Det må bli – og det blir en naturlig del av hverdagen å observere, tenke seg om og lytte til de rådene man får. I tillegg blir det viktig å tenke på at man er i et muslimsk land hvor påkledning (spesielt for kvinner) og opptreden er svært viktig. Hvis vi skal oppnå tillit, må vi ta inn over oss hva som eventuelt virker støtende. Utover dette forsøker vi å lytte og føle oss frem til hva som er riktig.

I dag 5. juni var det åpning av den nye PRT-leiren i Meymaneh. Vi fikk besøk både av justisminister og forsvarsminister. I tillegg til å være med på åpningen, samt være på sykehuset hvor Norge har vært tungt involvert, kom begge statsrådene til fengselet. De fikk en omvisning i fengslet, fikk se den nye kvinneavdelingen og administrasjonsbygget som finnene har finansiert. I tillegg fikk vi en mulighet til å fortelle litt om hva arbeidet vårt kommer til å gå ut på – slik vi ser det nå. Dessuten er det veldig kjekt å få besøk hjemmefra – og å hilse på "sjefen".

Justisministeren og Ole Johan Fuglerud

Fengselslederen i Meymaneh fengsel tok vel i mot både forsvarsminister og justisminister.

Som nevnt har den finske regjeringen finansiert ny kvinneavdeling, nye verksteder og nytt administrasjonsbygg/port. Dette er et fint utgangspunkt for oss, og vi håper og tror at vi kan bygge videre på det finnene har påbegynt. Men vi ønsker først og fremst å satse på innhold, rettssikkerhet og trygghet.

Det å få besøk av justisminister og forsvarsminister gir oss uten tvil et ekstra "dytt" fremover. Vi er i prosessen med å skape tillit og relasjoner til de ansatte – og innsatte i fengslet. Da er det hyggelig å kunne bringe med slike gjester.

Det er godt å være på plass og så smått ha påbegynt arbeidet. Vi gleder oss til fortsettelsen og tror på at vi skal oppnå tillit og kontakt med våre afghanske kolleger.

En riktig god sommer til alle våre kolleger fra oss i Meymaneh. ○

Mosjøen fengsel

Tekst og foto: seniorrådgiver Grethe Rødskog Fødstad, Kriminalomsorgsavdelingen

- Det er bare fire år siden det ble slutt på ordningen med at fengselsinspektøren bodde i fengselet, forteller fengselsleder Frank Ivar Lie i Mosjøen fengsel. Han har vært her siden 1989 og vært leder av fengselet siden 2004. Vi sitter i kontoret som han deler med fengselet konsulent, Gerd Iversen Farstad. Huset er fra 1965/66 og var opprinnelig arrest underlagt politiet, men ble fengsel i 1969. Til midt på 70-tallet var det fortsatt fyllerrest her. Fengselet hadde plass til 5-6 innsatte, inkludert 2 i fyllerresten.

Midt i mot oss troner kaminen. Dette rommet var stuen til Erling Grøsnes som drev arresten /fengselet. Han bodde her fra 1969 til 1995. I 1973 ble den første fengselsbetjenten ansatt. Inntil da var Grøsnes den eneste ansatte og hadde døgnkontinuerlig vakt. Han hadde tittel vaktmester til midt på 70-tallet, da ble lederen av stedet fengselsinspektør. I dag har Mosjøen fengsel 14 stillingshjemler, hvorav ti går i turnus.

Fengselet er nylig utvidet

For et par år siden ble fengselet utvidet. Kapasiteten økte fra 9 til 15 innsatte. Nå ønsker fengselet å få øke kapasiteten med ytterligere 14 ved å bygge en ny cellefløy. Fengselslederen mener bestemt at en slik utvidelse vil gi bedre forhold for ansatte og innsatte. I et fengsel med bare 15 plasser betyr én ledig plass at belegget synker fra

100 % til 93,33 %. Dette er en kilde til stor frustrasjon for et fengsel som virkelig jobber hardt for å oppfylle alle forventninger og mål, forstår jeg.

Seks av de innsatte bor på dobbeltceller. I snitt soner de innsatte 69 dager i Mosjøen fengsel. Konsulent Gerd Farstad regner raskt ut at gjennomsnittsalderen på de innsatte som er her denne dagen, er 36,8 år. To av dem sitter i varetekt. Fengselet har vært oppe i syv på varetekt.

Fengselet har nå ført 2 personer over på § 12 steder, til Fossum-kollektivet i Harstad og til Nordlandsklinikken. Fengselet opererer med størstedelen av Nord-Norge som samarbeidsarena. Det er 40 mil til Trondheim og 40 til Bodø. Det geografiske midtpunktet i Norge ligger like utenfor Mosjøen. Nærmeste friomsorgsenhet er underkontoret i Mo i Rana. Kontorets folk er jevnlig i fengselet. Det foregår mye de timene jeg er i fengselet – en innsatt skal til tannlege, en annen må fraktes til og fra sykehus, samarbeid og kontakter ivaretas, saksbehandling på mange områder. Det er fire uniformerte på vakt denne dagen, inkludert fengselslederen.

De innsatte har akkurat fått skole to dager i uken, men her er ingen ren arbeidsdrift, bare

Fengselsleder Frank Ivar Lie

de vanlige interne oppgaver, inkludert uteområdet som krever en del arbeid for å holdes i orden. Videre har de fellesskap om kveldene. Dette er ikke et sted for å lange opphold, men gir en skjermet soning og anledning til å rydde opp i livet, planlegge og etablere kriminalitetsfritt liv videre. De innsatte jeg snakker med virker fornøyd med dette opplegget og har ikke tenkt å komme tilbake. Nå har de fått

roet seg, slipper å ha straffen hengende over seg, og ser fram imot et vanlig liv.

Skoletilbud på plass

Mosjøen fengsel har etablert et samarbeid med Mosjøen ressurs- og kompetansesenter – som igjen er underlagt Vefsn videregående skole. Lise Fossli fra MRK er invitert til lunsjen. MRK selger spesialtilpassede undervisningstjenester til bedrifter og andre som har spesielle behov. Fylkesmannen i Hordaland har bevilget 1 million kroner i 2007 til MRK for å etablere et undervisningsopplegg for de innsatte i Mosjøen fengsel. Et par måneder med planlegging og forberedelser er vel i havn.

- I går var første alminnelige undervisningsdag for de fire første elevene, forteller hun.
- I tillegg hadde vi veiledningssamtaler med fem innsatte. Vi ser allerede nå i oppstartfasen verdien av at noen utenfra kommer inn i fengselet, viser interesse, snakker med deg og hjelper til med å se på mulighetene fremover. Ralkompetansevurdering eller bare veiledning etter samtale med den enkelte, er utgangspunktet for tilbudet vi utarbeider for dem. Det vil dreie seg om individuelle opplæringsplaner, hvor praktisk arbeid kombineres med teoriundervisning. Eksempler kan være datakortet, førerprøve, truckførerbevis og andre emner som eventuelt kan fullføres etter at straffen er sonet.

Vi skal ha undervisning 4 timer 3 dager i uken. Flere lærere brukes i undervisningen, avhengig av behov og ønsker hos den enkelte innsatte. Og selvsagt blir det kontinuerlig inntak til skoleavdelingen i fengselet, understreker hun. Lise Fossli trekker frem kontakten med det lokale næringsliv som viktig. Her kan elevene få praksis.

- Lærerne følte seg veldig velkomne i fengselet. Elevene var motivert. Den første dagen ble en fin opplevelse, understreker hun.
- Samarbeidet med den enkeltes kontaktbetjent er ikke enkelt pga turnus. Derfor har vi mye kontakt med fengselets dagbetjent, sier hun.

Uteplassen innvies i varm maisol, fra venstre fengselsbetjent Trond Erik Vollen, konsulent Gerd Iversen Farstad, fengselsleder Frank Ivar Lie, Lise Fossli, Mosjøen ressurs- og kompetansesenter og vikar Andreas Farstad. Fengselsbetjent Ragnar Engås var i vakta da bildet ble tatt.

Med vekt på forskjell i form og funksjon, cellefløy, mottakelsesperti og det gamle fengselsbygget som også var bolig for vaktmester/leder og nå brukes til administrasjon.

En rød inngangsdør møter den innsatte.

I tillegg har fengselet mulighet for et nærmere samarbeid med Helgeland industrier AS. Lie håper å få på plass noe arbeidsdrift i samarbeid med denne bedriften. Den har i dag god erfaring med både utføringsopplegg og tiltak for de som har litt arbeidstrening, men ikke har arbeid nå.

Når man gjør en reise

Med besøket i Mosjøen fengsel har undertegnede besøkt alle de 50 fengslene i landet, og de geografisk frittliggende avdelingene som for eksempel Leira, Osterøy, Kleivgrend og Krogsrud. I tillegg er alle friomsorgskontorene besøkt. Jeg begynte på rundten i mai 1992 og har dermed brukt 15 år på den. Jeg har gledet meg til hvert eneste besøk og aldri blitt skuffet. Det har vært lærerikt og inspirerende.

Friske farger på celledørene.

Det var fint å avslutte besøkrunden i Mosjøen fengsel. Dette fengselet er et godt eksempel på vel gjennomført omstilling, etter en kapasitetsutvidelse på over 50 prosent, med mer vekt på innholdet i straffegjennomføringen og med planer og ønsker for fremtiden. Og så var selve Mosjøen et utrolig vakkert sted. Jeg klarte besøket på vel 16 timer før jeg var vel hjemme igjen. Da rakk jeg også en snartur innom museet i Mosjøen som åpnet for bare meg, vandring i den gamle bydelen, besøke 2 gallerier og en antikvitetsbutikk, og ikke minst sitte på en benk og nyte natur og solvarme. Jeg klarte nesten ikke å løsrive meg og kom på flyplassen 25 minutter før avgang. Der ble jeg møtt av flyforsinkelse på grunn av sterk motvind, så kansellering av flyet fra Trondheim, som jeg dessuten kom for sent til, på grunn av teknisk feil. Hverdagen for alle som bor her var det greit å oppleve for en som bor i Oslo. ○

Mulighetenes bygg, adresse Bredtveitveien 2B

Det var en frodig vårdag da kriminalomsorgen med nære samarbeidspartnere feiret at denne praktfulle eiendommen var tatt i bruk og kan gi kvinner som har fått lange dommer et godt sted å bo den siste delen av soningstiden. Samtidig var det glede over at soningskøen er blitt betydelig kortere, hele 20 prosent mindre siden årsskiftet. Det nærmer seg tiden da etaten slipper å bruke så mye ressurser på å proppe fengslene helt fulle og får mer tid til å konsentrere seg om innholdet i soningen.

Det er alltid taler ved slike høytideligheter. Men ikke alltid dikt. Siste ordet i talerekken og hovedbidraget i denne omtalen lar jeg med glede være diktet som Åse, som har sittet på Bredtveit fengsel, har sittet i Østensjøveien og nå tilbringer de siste månedene av dommen i Bredtveitveien, har skrevet og fremført. Og det etter at hun hadde spilt i teaterstykket til Vardeteateret. Takk for at jeg får trykke diktet og lykke til videre, Åse. ○

Nå reiser vi tilbake til Vardeteateret
Men ikke for å være domne eller late
Dette ble vår første test i år
Starten på en frodig vår

En start som var oss til gode
I alt vi tenkte og gjorde
Nervene våre vi fikk prøvd
Vi sier oss veldig fornøyd

Og nå til oss her hjemme
Her begynner alt å stemme
Fra Østensjø vi flyttet
Vi er fornøyd med byttet

Men nærmere det lukkede fengsel
Der oppe hvor friheten var en lengsel
Men selv om vi i nærheten bor
Er forskjellen veldig stor

Her finnes få låste dører
I så fall, de ut på bakken fører
Vi er i en særstilling vi
Det må jeg bare si

Her i huset vi liker oss godt
Her er ingenting lite og smått
Med stor plass ute i hagen
Hvor vi kan tilbringe meste av dagen

Og for ikke å glemme terrassen
Den er det beste med plassen
De fleste rom har det
Vi kan utover området se

Men tider vil komme etter dette
Da blir nok ikke alle dager lette
Med 19 stykker på alle rom
Ingen krok blir stående tom

Men innen da gjør jeg sorti
Og det er rett og slett fordi
2. juli sier jeg farvel
Ønske alle andre glede og hell

Da er min tid over
Og andre på mitt rom sover
Da har jeg betalt min gjeld
Og kan være ute hver kveld

Jeg søker noe som jeg kan holde kjært
Kanskje det ligger nært?
Men veien ser jeg ikke nå
Den får bli til, der jeg skal gå

Selv om jeg kan lage mat
Ligger ikke dette på mitt fat
Jeg trenger et brennende engasjement
Ikke på noen måte tvang

Jeg trenger tid til å være
Å finne igjen min øre
Jeg skal finne en hylle i livet
Men den er meg ikke givet..

Mitt ansvar ovenfor meg selv
Det er nå det som gjeld..
Og glem min alder
Jeg kan ennå lage rabalder!!

Åse

Justisminister Knut Storberget hilser velkommen av fengselsleder Else Marie Mjærum, Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt

Bredtveitveien avdeling har plass til 14 kvinner. Det er den tidligere åpne avdelingen i Østensjøveien som hadde plass til 9 innsatte, som er flyttet til eiendommen som tidligere ble brukt som mødre hjem (Sebbelows stiftelse).

Vardeteateret er et arbeidstreningsprosjekt med vekt på overgangen mellom fengsel og frihet. Ledelse, instruktør og skuespillere – de sistnevnte har dels sittet og har dels frigang hit - kom tidlig for å forberede seg til forestillingen i anledning åpningen.

Snart kommer statsråden, forventningsfulle venter avdelingsleder Doris Bakken, fengselsleder Else Marie Mjærum og fengselsinspektørene Marit Kohman, Birgit Storvik og Terje Busk

Mange av rommene har utgang til terrassen langs sydsiden av huset. Rommene i det 1300 m2 store huset er rommelige og lyse. Fellesarealene er luftige og vakre, terrassen innbyr til både ro og kontakt. Tomten er stor og usjeneret med gedigne epletrær.

Det nye bygget har kjøkken og spisesal i den gamle kjelleren og beboerrom og spesialrom i selve bygget.

Trøgstad avdeling rehabilitert

Ansatte og innsatte veldig fornøyde med nytt bygg

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad, KSF

Det var nesten bursdagsfest, eller i hvert fall 17-mai noen dager på forskudd, da det man trodde skulle være avslutningen på rehabilitering og oppgradering av Trøgstad avdeling, ble feiret med pøsefest med stedets spesial-eplekake til dessert. Ellen Solbrække og hennes mannskap erklærte seg godt rustet for dagens situasjon samtidig som de hadde planer og ønsker for fremtiden. Ett ønske skal virkeliggjøres, avdelingen skal få en egen besøksavdeling.

Rehabiliteringsprosjektet startet i 2004 og ble ferdig i begynnelsen av mai. Rehabiliteringen ble mer omfattende enn planlagt etter en brann ved en av bygningene ved fengslet i januar 2005. 14 plasser var stengt under rehabiliteringen, i en periode noen flere. Disse plassene har nylig åpnet igjen slik at det nå er full drift, 90 plasser.

I september 1992 ble Havnås leir i Trøgstad omgjort til fengsel,

Trøgstad fengsel, med 90 åpne plasser som et ledd i arbeidet med å få ned soningskøen. Trøgstad er i dag en avdeling under Indre Østfold fengsel. Eidsberg er den andre avdelingen med 17 lukkede plasser. De to fengslene fikk felles ledelse i 2004. Ledelsen holder til på Trøgstad.

Trøgstads arbeidsdrift består av palleproduksjon, trevareverksted, vedlikeholdsavdeling og mekanisk verksted. Det tilbys noe programvirksomhet. Trøgstad samarbeider med Mysen videregående skole om skoletilbud.

– I perioden 2006 - 2007 oppretter vi til sammen 316 nye fengselsplasser. Det er en historisk satsning, men vi er slett ikke bare opptatt av kvantitet, men også av kvalitet, dvs. innholdet, rehabiliteringsarbeidet under straffegjennomføringen. Derfor er det egentlig et paradoks at vi feirer flere plasser, sa en fornøyd statssekretær Terje Moland Pedersen og varslat at ombyggingen ved Trøgstad avdeling ikke er ferdig med dette. - Det skal bygges en besøksavdeling. Vi satser på stadig bedre overgang til livet utenfor etter soning, sa han. ○

Statsbyggs avdelingsdirektør Siw Hege Gundersen overrekker nøkkelen til statssekretær Terje Moland Pedersen

Assisterende direktør i Kriminalomsorgen region øst, Rune Trahaug, gir bilde til fengselsleder Ellen Solbrække,

Det spirer og gror i Indre Østfold

Arbeidsmiljøprisen 2006

- Å få overrekke SAKs arbeidsmiljøpris er selve "rosinen i pølsa" for den som er leder av SAK, sa hovedverneombud Mette Salicath på Faget i fokus. - Det er kjempehyggelig å få lov til å dele denne prisen.

- Prisen deles ut fordi noen har gjort et godt stykke arbeid for å oppnå målsettingen om en trygg, helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon.

Prisen – det er heder, ære, diplom og 50 000 kroner. Kandidatene i år spenner over et stort register av tiltak, og viser som foregående år at det drives mye og godt arbeidsmiljøarbeid i kriminalomsorgen. Noen tenker kanskje at det ikke er sant etter at Arbeidstilsynet har vært inne i kriminalomsorgen og gitt oss en masse pålegg, Men de som virkelig har sett på Arbeidstilsynets tilbakemeldinger, ser at de også har sett at vi gjør masse bra!

Årets kandidater viser at her er det innsats, handling, vilje og glede i rikt monn – som en inspirasjon til oss alle vil jeg bruke litt tid til å si noe om de nominerte før vinneren avsløres. De 7 nominerte er i alfabetisk rekkefølge:

Bergen fengsel, avdeling C

Har etablert en intern **arbeidsmiljøpris** for sin avdeling. Prisen skal gå til en ansatt som har ytt noe ekstra for de andre ansatte i avdelingen i løpet av året.

Bergen fengsel, avdeling M

Etablering av ny avdeling, en motivasjonsavdeling med høyt sikkerhetsnivå og seksualforbryterprogram – etter metoden "Kognitivt endringstiltak for kriminalomsorgen". Her er nært samarbeid mellom flere faggrupper, og fengselsbetjentene har fått tilleggsutdanning og får veiledning.

Bodø fengsel

Bodø fengsel har tatt tak i sykefraværsarbeidet, benytter IA-avtalens virkemidler og lager både

fellestiltak og individuelle opplegg som forebygger sykefravær. Bodø har innsett at skipertak ikke er tilstrekkelig

– her gjelder det å holde "trykket" oppe over tid. Tilrettelegging av arbeidstid, bl.a. med turnus uten nattjeneste for 4 tjenestemenn (for 1 år av gangen) og tilrettelegging for sosiale møter mellom ansatte i hverdagen, er noen av virkemidlene.

Hedmark og Oppland friomsorgskontor

Enheten, som siden februar 2005 har bestått av fire kontorer - Hamar, Gjøvik, Lillehammer og Kongsvinger – i to store fylker, har forut for denne omstillingen vært gjennom en langvarig og god prosess. De har forent fire bærekraftige kulturer til én. Lederen, Elin Riise beskrives som en som har fått frem det beste i oss alle. - Vi har en region som ser oss. Dette er en fantastisk arbeidsplass, heter det.

Ansatte og tillitsvalgte har vært aktive i prosessen, leder har vært inkluderende – og resultatet er et friomsorgskontor der de ansatte, tillitsvalgte og verneombud er fornøyd med prosess og arbeidsmiljø.

Oppmerksomhet på fordeling av arbeidsmengde, veiledning fra eksternt ressursperson og felles trening en gang i uken er noen av tiltakene som er iverksatt.

En av utfordringene enheten har i sitt arbeidsmiljø, er en stor andel seniorer. Den har etablert et seniorprosjekt – målet har vært både å lære seniorene mer om hva det er å være senior og å få kunnskap på arbeidsplassen om seniorers behov – for å beholde dem i jobb så lenge som mulig.

Dette er en arbeidsplass som har tatt IA-avtalen på alvor, de har også et spenstig mål om å rekruttere flere ansatte med nedsatt funksjonsevne. Arbeidsplassen allerede har to medarbeidere med nedsatt funksjonsevne – noe som er unikt i kriminalomsorgen.

Horten fengsel

Her er en enhet som har jobbet langsiktig, en anstalt som i de siste årene har gjennomgått et generasjonsskifte – hvor seniorenes kunnskap har vært en ressurs og yngre krefter har vært brukt til støtte og arbeidsdeling. Fengselet har i 2006 iverksatt et HMS-prosjekt for å etablere et kvalitetssikringsystem, i nært samarbeid mellom leder, verneombud og ansatte.

Arbeidsoppgaver er

Fungerende friomsorgsleder Marie Røyse med diplom og sjekk på 50.000. Lederen, Elin Riise, har for tiden et 6 mnd. vikariat som dommer i Elverum.

fordelt på personalet. Det er godt samarbeid mellom ansatte og ledelse, stor takhøyde – lov til å være seg selv – kreativitet er en styrke, åpenhet og respekt viktig. Etske diskusjoner er en del av hverdagen.

Sandefjord fengsel

En arbeidsplass som gjennom mange år har jobbet aktivt for å skape en arena for utvikling for alle som er under samme tak, innsatte og ansatte.

Godt tverrfaglig arbeid skaper trivsel. Det er lavt sykefravær, til tross for at mange ansatte er "oppe i årene". Her står folk i jobb til pensjon.

Stavanger fengsel

Etablerte et sykefraværprosjekt i 2005, da var sykefraværet 12,5 %, etter sommeren 2006 var sykefraværet nede i 5,3 %.

Gjennom prosjektet har man etablert ulike typer tiltak, som reviderte rutiner for oppfølging av sykemeldte, tilrettelegging for den enkelte, endring av tøffe turnuser og de har innført kollegastøtteordning, etablert kantine som sosial møteplass. Fengselet har kjøpt inn **massasjestol** for små pustehull i hverdagen. Det har vært viktig å ha et bredt **spekter av tiltak**, samtidig som hverdagsfokuset skal ivaretas. Partene beskriver et godt samarbeid, et aktivt og engasjer arbeidsmiljøutvalg og en aktiv vernetjeneste, avsluttet Mette Salicath sin gjennomgang og kunngjorde at:

- VINNER AV ARBEIDSMILJØPRISEN 2006 er Hedmark og Oppland friomsorgskontor.

Hovedverneombudets plakat på årets Faget i fokus

Bedre arbeidsmiljø

Arbeidet med oppfølgingen av Arbeidstilsynets pålegg er godt i gang. Det ble holdt et avsparkseminar på KRUS 26. mars med ca 40 deltakere, og mange er engasjert i det arbeidet som nå pågår i prosjektgruppen og arbeidsgruppene. Fristene vi har fått for å oppfylle de omfattende påleggene er korte, men vi har valgt å prioritere dette viktige arbeidet.

Av rådgiver Jan Inge Helgheim,
Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

KSF har lagt opp til en bred prosess i oppfølgingen av påleggene der vernetjeneste, tillitsvalgte, de seks kriminalomsorgsregionene, KRUS og KITT trekkes med. Det er etablert en prosjektgruppe med et todelt mandat:

Første del av prosjektet består i å lage et forslag til HMS-system for kriminalomsorgen. Rapport med innstilling skal avleveres til KSF innen 3.8.2007.

Prosjektets del 2 knyttes til en generell implementering av HMS-systemet i kriminalomsorgen. Rapport med innstilling fra prosjektgruppen for del 2 skal avleveres KSF innen 1.2.2008. SAK er styringsgruppe for prosjektet.

I tillegg er det nedsatt fire arbeidsgrupper som skal utarbeide:

- HMS-rutiner: Endring og omstilling
- HMS-rutiner: Arbeidstid
- HMS-rutiner for konflikthåndtering og rutiner for verneombudenes medvirkning
- HMS-rutiner: Konflikthåndtering

Arbeidsgruppene skal rapportere til prosjektgruppen, og arbeidsgruppene forslag vil inngå i prosjektgruppens forslag til HMS-system.

Avsparkseminar

Det ble 26. mars arrangert et avsparkseminar på KRUS med drøyt 40 deltakere. Målgruppen for seminaret var medlemmene av Det sentrale arbeidsmiljøutvalget for kriminalomsorgen (SAK) og de regionale arbeidsmiljøutvalgene (RAMU). I tillegg var KRUS og KITT invitert.

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk åpnet seminaret. Hun sa at det gjøres mye godt HMS-arbeid mange steder i kriminal-

omsorgen, men det er viktig å sikre helhet og sammenheng i HMS-systemet og HMS-aktivitetene. Det er på dette området Arbeidstilsynet har funnet mangler i kriminalomsorgen. Hun understreket også at de beste resultater kommer ved systematiske forbedringer, ikke ved skippertak. Avdelingsdirektør Unni Gunnes orienterte om prosjektet.

Spesialrådgiver HMS Anne Grete Helbostad, Teknologisk Institutt, holdt et foredrag om HMS som styringssystem. Hun ga en grundig innføring i arbeidsmiljølovens og internkontrollforskriftens krav til et HMS-system.

Hovedverneombudet for kriminalomsorgen, Mette Salicath, gjennomgikk en metodikk for kartlegging og risikovurdering – "sikker jobbanalyse". Hensikten med dette var å gi regionene et felles utgangspunkt i forbindelse med oppfølgingen av påleggspunktene som består i å foreta kartlegging, risikovurdering, utarbeide tiltaksplan og gjennomføring av følgende forhold:

- ubalanse mellom ressurser og oppgaver
- organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø
- vold og trusler

Bedriftsrådgiver og teolog Anne Marie Tannes holdt et engasjerende foredrag om psykososialt arbeidsmiljø. Hun snakket blant annet om hvordan vi kan få mennesker til å kunne være virksomme og til å ville være det. Hun pekte på fire viktige områder å jobbe på for å få dette til: motivasjon, kommunikasjon, trening i endringsdyktighet og godt samspill.

Møte med Arbeidstilsynet

Gruppelederne i prosjektet og avdelingsdirektør Unni Gunnes, KSF, hadde den 8. mai et møte med Arbeidstilsynet. Arbeidstilsynet uttrykte i møtet tilfredshet med måten arbeidet med oppfølging av påleggene er lagt opp på.

Høring

Det er lagt opp til at prosjektgruppens innstilling vil bli sendt på høring i kriminalomsorgen med 14 dagers høringsfrist. ○

En sprekere kriminalomsorg

Stavanger fengsel vant skrittelleraksjonen

Det var Fengsel og fromsorgens idrettsforbund som arrangerte skritt-telleraksjon.

Det deltok 269 personer fordelt på 45 lag. Gjennomsnittet for alle deltakere var 9 804 skritt per dag. Vinnerlaget som besto av Grete Kragsti, Margrethe Nessa, Ruth Sæther, Gry Flagstad og Eivind Frøiland hadde 16 937 skritt per dag.

Åna fengsel ble nr to med et snitt på 13 800 skritt per dag. Dette laget besto av Elisabeth Kristiansen, Helene Engen, Anne Øiri, Astrid Watland og Henriette Braut Brunnes. Bergen fengsel ble nr tre.

NM i håndball

I april var det NM i håndball i Kristiansand. 16 lag deltok. Ullersmo vant herreklassen og KRUS vant dameklassen.

Bowling NM

går på Ringerike 15.-16. juni.

Siste helg i juni

er Danmark vertskap for årets nordiske mesterskap i fotball.

NM i fotball

arrangeres 14.-16. september på Ullersmo.

Revidert nasjonalbudsjett

Til sammen foreslås det satsinger på Justisdepartementets budsjett med 144,3 millioner kroner. Av disse går 2 millioner pluss 1 million fra Kunnskapsdepartementet til undervisnings-tilbud i alle landets fengsler i løpet av 2007 der det er hensiktsmessig.

- Dette er et svært viktig tiltak som vil bidra til å styrke muligheten for et kriminalitetsfritt liv etter endt soning, sier justisminister Knut Storberget.

Sammenlignet med resten av befolkningen har dobbelt så mange innsatte kun grunnskole. Syv prosent har ikke fullført grunnskole. Nær 84 prosent av innsatte under 25 år har ikke fullført videregående opplæring. Særlig alvorlig er det at de yngste innsatte har minst utdanning. Det mange innsatte mangler, er grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning og bruk av IKT. Dette gjør det vanskelig å skaffe jobb etter soning. Uten

arbeid er veien kortere tilbake til ny kriminalitet.

Innsatte har samme rett til opplæring som andre. Opplæringen gis av den lokale videregående skolen. Flertallet i norske fengsler soner korte dommer, og opplæringen må motivere og legge et løp for utdanning som fortsetter etter endt soning. Siden den videregående opplæringen har ansvar for fengselsundervisningen, er skolesystemet lagt til rette for dette.

En amerikansk undersøkelse har fulgt en gruppe innsatte som fikk undervisning i

fengsel tre år etter løslatelse. Resultatene viser mindre tilbakefall, færre arrestasjoner, færre nye dommer og færre nye fengslinger i gruppen. Erfaringer fra Sverige viser tilsvarende resultater og at samfunnet får tilbake mellom 13 og 18 kr for hver krone investert. Dette understreker at målrettet tilbakeføring nytter.

I budsjettene for 2006 og 2007 har regjeringen sørget for en betydelig økning til opplæring i fengsel. Med en ytterligere styrking i RNB for 2007 har regjeringen samlet fått til en historisk satsing på skoletilbudet med en økning på nær 45 millioner kroner. I løpet av 2007 kan det bli utdanning for innsatte i alle fengsler. ○

Bedre kontakt mellom innsatte og deres barn

Justisminister Knut Storberget overleverte i månedsskiftet mai/juni en million kroner til Foreningen for Fangers pårørende. Midlene skal bidra til at innsatte foreldre får mer kvalitetstid sammen med egne barn.

- Dette handler om de som rammes, men som ikke har gjort noe galt, nemlig barna. Å gi barna mulighet til bedre kontakt med sine foreldre, er et viktig fremskritt. Det vil bidra til at lovbrøtere lettere kan integreres i samfunnet igjen, sa justisminister Knut Storberget.

I forbindelse med Stortingets behandling av Justisdepartementets budsjett for 2007 gikk Justiskomiteens flertall, til felles merknad med Kristelig Folkeparti, inn for å øke bevilgningen med en million kroner for å dekke bidrag til tiltak for fangers barn.

Justisminister Knut Storberget mener det er grunn til å gi honnør til Kristelig Folkeparti som har bidratt til å få midlene på plass.

Justisdepartementet samarbeider med en rekke offentlige og private frivillige organisasjoner. Samarbeidet skal blant annet bidra til

å legge til rette for at lovbrøtere skal kunne gjøre en innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster. Foreningen for Fangers pårørende spiller en viktig rolle i arbeidet overfor innsatte. ○

Soningsinnkallinger og behandling av soningsutsettelse overføres fra politiet til kriminalomsorgen

En arbeidsgruppe i tilknytning til "Prosjekt hurtigere straffesaksbehandling" fremmet forslag om å overføre innkallinger til straffegjennomføring for ubetingede dommer (fengselsstraff/samfunnsstraff) og behandling av soningsutsettelse fra politiet til kriminalomsorgen. Forslaget ble sendt på høring i desember 2000. Flertallet av høringsinstansene sluttet seg til forslaget og Justisdepartementet besluttet på bakgrunn av høringsuttalelsene å følge opp forslaget. Departementet planlegger nå å iverksette overføringen fra 2008.

KSF har utarbeidet en løsning til hvordan arbeidet skal organiseres. Løsningen ble drøftet med tjenestemannsorganisasjonene tidligere i år. De sluttet seg til forslaget under forutsetning av at gjennomføringen følges opp med en vurdering etter ett år og en evaluering etter to år. Det legges opp til følgende modell:

Soningsinnkallinger: Den enkelte lokale enhet (fengsel/friomsorgskontor) får ansvaret for å innkalle domfelte som skal sone ved enheten.

Soningsutsettelse: Saksbehandlingen konsentreres til en eller to enheter i hver region som behandler alle saker i regionen. Regionene vil være klageorgan.

KSF vil i samarbeid med regionene og KITT legge til rette for overføringen. ○

Kay Sudland, fengselsleder Berg fengsel, fikk alles medieblikk på seg

Den første lørdagen i mars ble det kjent at en innsatt på Berg fengsel, som var overført dit fra Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, under permisjon sannsynligvis hadde begått et drap. Liket lå i bilen inntil neste permisjon, han kjørte av gårde med bilen, ga opp å kvitte seg med liket og meldte seg.

Tekst og foto: Seniorrådgiver Grethe R. Fodstad, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Saken ble slått voldsomt opp i mediene. Den drepte ble fullrost for sitt samfunnsengasjement og driftighet i restaurantbransjen. Etter hvert kom det frem at han sannsynligvis hadde levd et dobbeltliv og at det kunne være en sammenheng mellom at han ble drept og at han kort tid før hadde foretatt en økonomisk forretning med midler som også den innsatte på Berg fengsel hadde interesser i.

Kay Sudland, fengselsleder på Berg, opplevde i flere uker å være den som alles medieblikk var rettet mot. Temaene som mediene tok opp kan kanskje oppsummeres slik: Hvordan kunne en slik person sitte i et åpent fengsel? Hvordan var det med kontrollen av permisjoner, hvor ofte kan man få permisjon? Tenker kriminalomsorgen på sikkerheten i samfunnet?

- Hele saken var vanvittig, gruoppvekkende, en makaber historie, helt utenkelig. Min oppgave var å stå frem og forsvare kriminalomsorgen på en ordentlig måte. I en uke hadde jeg nok med å håndtere pressen, sa Kay Sudland da han møtte de ansatte i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

- En slik historie skaper mye følelser. Det har vært viktig for meg å snakke om dette. Erfaringer på godt og vondt må formidles til hele etaten. Jeg har også hatt god nytte av dialog med politiets Finn Abrahamsen som gjør en veldig god innsatts og har enormt erfaring med mediekontakt. Han mente vi ikke hadde hatt mulighet til å forhindre det som skjedde. Abrahamsen kom på besøk til Berg fengsel, han møtte også de innsatte og naboe.

Det var viktig for meg å bruke tid på å tenke gjennom saken, bevare ro og oversikt. Jeg dro til fengselet denne lørdagen. Dit ringer politiet og ber om kopi av permisjonseddelen, tips kommer om at han har et lik bak i bilen. Forskjellen på frigang til studier og permisjon er ikke lett å få omtalt i pressen. Jeg har ansvar for å ivareta de ansatte, de innsatte, berolige bekymrede pårørende,

Fengselsleder Kay Sudland, Berg fengsel

naboe og svare på utallige pressehenvendelser. Mange rykter svirrer, pressen får inn mange tips og de spekulerer. Tidligere var det enklere, vi hadde avisene og NRK. Nå har vi mange nettaviser og mange distriktskontorer til de enkelte aviser. Og idet jeg tror jeg er ferdig med å snakke med en avis, viser det seg at det var et distriktskontor, nå kommer hovedredaksjonen. Så er det nye journalister på saken.

Det utviklet seg til en mediestorm, da var det viktig å være mentalt forberedt og ha tid til å tenke gjennom saken og hvordan man skal formidle fra den. Det var jo en tragedie som hadde funnet sted. Tragedien berører familien, berører ansatte, innsatte og deres pårørende. Man må hele tiden ha fokus, vise ydmykhet. Være åpen på å undersøke om det vi gjør er bra nok.

Jeg har vært ansatt i etaten i 31 år og er veldig stolt av kriminalomsorgen. I dagene som kom opplevde jeg en omtanke og støtte jeg aldri har erfart tidligere. Kristin Bølgen Bronebakk og ikke minst Andreas Skulberg var til uverderlig hjelp. Avklaring med regionen om at det var meg som skulle uttale meg og all mulig støtte derfra, selv om de var i en presset situasjon arbeidsmessig, var viktig. Jeg hadde også nytte av kriminal-

omsorgens kommunikasjonsstrategi. Jeg tenkte på hvordan fremstår jeg ute? Hvordan oppleves jeg? Tilbakemelding på dette betyr veldig mye. Jeg satte veldig stor pris på støtten jeg fikk.

Jeg satte naturlig nok ikke pris på at en av de sentrale fagforeningene bruker denne saken til en kamp for stillinger. Det er viktig å utvise etatsånd, vi skal ta vare på hverandre. Vi skal ikke skyldes på noen. Det var tatt en beslutning i tråd med føringene, dvs. selve overføringen til Berg. Han hadde i lang tid før overføringen hatt permisjoner fra Ila. Vi hadde ikke grunn til å nekte å ta ham inn. For å kunne forhindre slikt, må vi sortere ut de farlige.

Overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå er en utfordring når det gjelder de forvaringsdømte. Dette er også spørsmål vi må se på i forbindelse med mulige forsterkede avdelinger ved Trondheim og Skien fengsler. De forvaringsdømte må også gis mulighet for progresjonssoning. Fengslene må ha kvalifisert personale til å gjøre disse vurderingene. Ila sendte saken til oss og lot til oss på Berg å vurdere overføringen. Vi må se på hvordan forvaringsdommer gjennomføres, skal de forvaringsdømte eventuelt løslates fra Ila? I ettertid kan man stille spørsmål ved den sikkerhetsmessige vurdering.

Han understreker at han er svært stolt av personalet på Berg. - De stiller store krav til seg selv og er opptatt av å gjøre en god jobb i forhold til de innsatte. Vi i fengselsledelsen merket oss etter hvert at reaksjonene hos personalet var sterkere enn det vi hadde forutsatt. Vi opplevde blant annet at noen fikk tanker om de hadde gjort en god nok jobb, også videre, sa fengselslederen.

- Erfaringene må vi trekke med oss videre for å være bedre rustet dersom vi senere skulle oppleve noe lignende, avsluttet han.

Kay Sudland ble midt i mai invitert til avdelingsmøte i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning for at vi kunne lære av hans erfaringer i denne saken. Det ble et fint møte, en nyttig og viktig orientering. Jeg fikk ja på min forespørsel om å formidle mitt inntrykk fra møtet i vårt fagblad. Jeg lar avdelingsdirektør Andreas Skulberg få siste ord fra det møtet:

- Måten Kay Sudland sto frem på i mediene, ydmyk, ærlig og med verdighet, var forbilledlig. ○

Måling av det som betyr noe!!!

Vi har i alle år blitt målt på tilbakefall, urinprøver, beslag, permisjonssvikt, rømminger, uteblivelser, antall sikkerhetscelleanbringelser osv. osv. osv. osv.

Hva sier dette om det arbeidet som gjøres daglig i fengslene? Svært lite.

Det er ikke inspirerende for den enkelte tilsatte i kriminalomsorgen å lese disse tallene. Vi må se på andre forhold. Hva skjer med et menneske fra den dagen vedkommende settes inn i fengslet til den dagen han forlater anstalten? Veldig mange positive signaler kan oppdages dersom en går inn for det!

De kommer inn forkomne, tynne, slitne etter stoffbruk, mange er fiendtlige, uten kontakt

med sin familie, barn og andre som kan bidra positivt. Når de løslates er de "fetet" opp på sunn kost, de er rene, har snakket med mor eller far, ringt barna og blitt tatt på alvor av kontaktbetjentene sine. Fengselsbetjentene er spesialister på å møte folk med respekt og lytte til det de sier og tro på menneskets evne til endring. Dette gjør dem til gode rollemodeller og selv om mange innsatte ikke er klar over det, ser de opp til betjentene nettopp på grunn av disse forholdene.

Når vi diskuterer våre mål må vi understreke for oss selv at det er dette vi må måle oss selv på! Det er dette som inspirerer oss i arbeidet. Det er dette som gir oss de gode historiene og som gir oss lyst til å utvikle oss videre som fagpersoner!

Av hundre innsatte som settes inn, hvor mange av disse hundre er bedre rustet ved løslatelse enn da de kom inn i fengslet? Jeg tror svaret er hundre fordi de har truffet fengselsbetjenter som har vist omsorg, hjelp, satt grenser og lyttet!

Det er dette vi gjør i Kristiansand fengsel og det er dette de gjør i alle andre fengsler i Norge... det er dette som er Kriminalomsorg!

Vi starter gode prosesser som vil skape endringsvilje hos de aller aller fleste menneskene vi treffer i vårt arbeid!

Sendt inn av fengselsleder Frank M. Johansen
Kristiansand fengsel ○

Roar Øvrebø

Roar Øvrebø, 60 år og snart pensjonist

Tekst og foto: Grethe R. Fodstad

Roar Øvrebø ble født første mai for 60 år siden og går av 1. juni, på dagen 22 etter at han begynte i forbundet.

Roar Øvrebøs innsats for det nordiske samarbeidet, høyskolesaken, hans evne til å bruke media, omtanke for de ansattes arbeidsbetingelser og som de innsattes forsvarer, var blant det som ble trukket frem i hilsningstalene på bursdagsmottakelsen. Eller som LOs Rita Lekang sant og spøkefullt formulerte det: - Det er fint med menn med flere tanker i hodet samtidig. Jubilanten ønsket etterfølgerne i forbundsledelsen: Geir, Rita, Harry, og Asle lykke til med de oppgaver som ikke var løst og takket for fine år. - De har gitt meg mye. Jeg har alltid gått til jobben med entusiasme, sa han. ○

Nordisk statistikk

For kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 2001-2005

I forordet heter det at "Denne publikasjonen er et resultat av et årelangt samarbeid mellom kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Fra og med 2005 har også Island deltatt i dette samarbeidet. Det er en glede for oss å publisere den første rapporten i denne serien som også inneholder komparativ statistikk fra den islandske kriminalomsorgen.

Å presentere en felles, nordisk statistikk for kriminalomsorgen var en idé som oppstod på de årlige, nordiske forskermøtene for kriminalomsorgen. En gang i året samles forskere og andre som arbeider med statistikk, statistikken diskuteres og tabeller gjennomgås i detalj og mer prinsipielt. Gjennom årene har mange personer bidratt til denne statistikkserien –

som ikke hadde vært mulig uten deres innsats.

Norge overtok samordnings- og publikasjonsansvaret for denne statistikken i 2003. Denne rapporten er andre utgivelse fra Norge. Ragnar Kristoffersen har redigert rapporten og skrevet resultatkapittelet.

Av dette fremgår blant annet at med unntak av Island har den samlede plasskapasiteten økt i alle land. I forhold til det økede fangetallet har det skjedd en nedgang i antall ansatte i fengslene i alle de nordiske land i femårsperioden. Norge har 95 pr. 100 innsatte, mens Island har 73, Finland 74, Sverige 91 og Danmark 98. Antall rømminger har gått ned.

I snitt er det i Norden 62 % som utholder en reaksjon under friomsorgen og 38 % som er frihetsberøvet. Fordelingen mellom fengsel og friomsorg er relativt likt i Danmark, Island og Sverige: 70 mot 30, men Norge har en omventet fordeling. Vi har færrest under friomsorgen, bare 40 %.

I serien KRUS rapport som nr 1/2007 Rapporten foreligger også i engelsk utgave. ○

Skoleavdelingen i Trondheim fengsel

Skoleavdelingen i Trondheim fengsel har fått oppmerksomhet for sin satsing på entreprenørskap blant de innsatte. I april viste skolen seg fram på INOVUS i Bodø - en nasjonal festival om entreprenørskap blant barn og unge.

Skoleavdelingen ved Trondheim fengsel har ca. 40 elever. Noen av de innsatte deltar i skoleavdelingens entreprenørskapsarbeid, og driver blant annet butikken Børsons Basar, hvor innsatte driver butikk for innsatte etter modell av ungdomsbedrift. I skoleåret 2005/2006 drev elevene bedriften Most Wanted, som laget sølvsmykker i kongekjede-design. I inneværende skoleår driver elevene ungdomsbedriften Kråkesølv, som har tatt opp tradisjonen fra Most Wanted og videreutvikler smykkene.

Kreativitet

- Hva er egentlig entreprenørskap?

- Jeg synes strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen setter gode ord på hva entreprenørskap er: Se mulighetene og gjør noe med dem! sier Anniken Sund, som er lærer i design og håndverk og ansvarlig for skoleavdelingens entreprenørskapsatsing.

Mange setter likhetstegn mellom entreprenørskap og ungdomsbedrift. Det gjorde også Anniken Sund og lærerteamet da de startet satsingen på entreprenørskap i 2005.

- Men det er mye som kan inngå i entreprenørskap. Det handler om å stimulere og utvikle elevenes kreativitet og la elevene være aktive i sin innlæring – såkalt learning by doing. Elevene står også for opplæring av hverandre. Skoleavdelingen vår preges av tverrfaglighet. Elevene har ulik fagbakgrunn når de kommer hit, og det utnytter vi, sier hun.

Styrket selvtillit

Skoleavdelingen legger vekt på samarbeid med lokalsamfunn og næringsliv, ut fra de helt spesielle forutsetningene man har i et fengsel.

- Siden det er vanskelig for oss å være ute i samfunnet, håndplukker vi mentorer som kommer inn til oss i stedet. I år har vi mentor innen markedsføring, Vi deltar også på utstillinger så sant det lar seg gjøre, og har vunnet flere priser, både for beste utstilling og beste produkt, sier Sund.

Hun sier at mange av elevene på skoleavdelingen har dårlig erfaring med skole.

- Mange av dem har bakgrunn som skoletapere. Da betyr det ekstra mye å mestre og få positiv respons. Å se at den enkelte får større selvtillit og gleder seg over å lykkes, er noe av det største for oss som lærere. Gjennom arbeidet med ungdomsbedrift lærer de innsatte å starte, drive og avslutte egen bedrift, og får større forståelse for arbeidslivet. Vi mener entreprenørskap gjør overgangen lettere for dem når soningen er over, sier Sund.

Utmerker seg

- Det jobbes mye med entreprenørskap i norsk skole, men mye av det er lite synlig. Det vil INOVUS gjøre noe med. Vi oppfordret derfor alle norske grunnskoler og videregående skoler til å fortelle om hvordan de jobber med entreprenørskap. Blant 24 innkomne presentasjoner valgte vi ut fire som fikk komme til INOVUS og dele sine erfaringer med skole- og næringslivsfolk fra hele landet. De fire er skoleavdelingen ved Trondheim fengsel/Brundalen videregående skole, Nøtterøy videregående skole, Svelgen skule og Aure barne- og ungdomsskole, forteller Carl Erik Nyvold i INOVUS. Juryen har særlig bitt seg merke i hvordan skoleavdelingen i Trondheim fengsel/Brundalen videregående skole lykkes med ungdomsbedrift til tross for begrenset kontakt med omverdenen, og legger vekt på at entreprenørskap gir innsatte en unik mulighet til mestring. Se også www.inovus.no ○

Fra fagkafeen på årets Faget i fokus. Her er gjengen fra Region nord, Trondheim fengsel og Brundalen videregående skole som presenterte butikken Børsons basar

Fangehåndboka 5. utgave

Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål har blitt lest av innsatte og ansatte i fengsler siden 1987. Ny og oppdatert utgave var klar 25. mai. For et eksemplar, ta kontakt med fengselsgruppa på Juss-Buss - 22 84 29 13.

Fengselsgruppa på Juss-Buss tar saker for innsatte i norske fengsler. De innsatte er en gruppe med begrensede muligheter til å ivareta sine rettigheter, og mange har et stort rettshjelpsbehov. Mange fanger kjenner ikke sine rettigheter, og sosialarbeidere og kontaktbetjenter i fengslene mangler ofte kapasitet til å hjelpe med de problemene som oppstår. Vi driver derfor oppsøkende retts hjelp i fengsler på Østlandsområdet, og tar for øvrig saker fra innsatte over hele landet.

Typiske fengselssaker vi jobber med er søknader om prøveløslatelse, permisjon, fremstilling, overføring til annen anstalt og klage over refselsler. Vi tar også inn andre typer saker, for eksempel utvisningssaker og gjeldssaker. Disse overfører vi videre til de gruppene på Juss-Buss som arbeider med de aktuelle saksområdene. Ved særskilt behov

hjelper vi klientene også utover det rent juridiske. Juss-Buss tar ikke straffesaker, da vi som studenter ikke kan føre slike saker for retten.

Vi arbeider også rettpolitisk for å styrke innsattes rettigheter til progresjon og innhold i soningen, samt bedre helse- og sosialtilbud i fengslene.

Får å nå ut til flere, har vi i en årrekke utgitt Fangehåndboka. Den er ment å inneholde alt man trenger å vite om straffegjennomføringen og andre relevante spørsmål. Den er gratis og leses flittig av både innsatte, advokater og ansatte i fengsler. Alle fengsler blir tilsendt det antallet bøker de ønsker, og enkeltpersoner kan også få boka sendt til seg. Vi har nå korrigert og oppdatert Fangehåndboka, og 5. utgave kom fra trykkeriet 25. mai. ○

Innsendt av Hanne, Fengselsgruppa Juss-Buss

En drittsekk er en drittsekk, uansett nasjon

Kolleger i kriminalomsorgen og andre interesserte grep også i år sjansen til å få med seg forestillingen til teatergruppa ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Denne gangen var det revy, og som vanlig ble den fremført flere ganger.

Tekst: Grethe Rødskog Fodstad, KSF

I "En drittsekk er en drittsekk, uansett nasjon", en revy av Ole Paus, fikk teatergruppa utfolde også sine musikalske sider. De seks domfelte suppleres av en kvinnelig skuespiller fra Bærum teaterselskap. Ole Paus opptrådte før jul på visitor-festen på Ila. Teatergruppa "fikk derfor æren av å være oppvarmere og viste oss noen utdrag av det de holdt på med, til stor fornøyelse for oss i salen får jeg tilføye. Det skal bli moro å se det endelige resultatet", skriver redaktøren av de innsattes blad Ila Nytt.

Revyen tar opp nordmenns fordommer mot innvandrere og fremmede kulturer. Vi begynner noe forsiktig i en fødestue, får deretter revyens fengende tittelmelodi, så en ramsalt sjømannsvals, møter en skikkelig nordmann og kommer til asylmottaket i Luster, møter politiet, er i skolegården, på Evenes flyplass, på kafé og legekontor, blant annet. Alt sammen steder der du ikke har kontroll på hvem du møter, men det er gjerne både innvandrere og nordmenn. Revyenumrene bindes elegant sammen av en konferansier. Her er ingen rett opp og ned fremføring, men skikkelig driv over den fysiske utfoldelsen der det passer og mer vemodig eller tvisynt der det passet.

Fremføringen vekslet elegant mellom et preg av Ole Paus-måten å gjøre det på og en veltreffende selvstendig tolking. Skolens eminente dramalærer, Erle Skaar, skriver blant annet i programmet: Vi tror ikke vi kan forandre verden helt eller fjerne egne eller andres fordommer med denne revyen. Men – vi er enige med Ole Paus i at – en drittsekk er en drittsekk, uansett nasjon! Denne revyen ble skrevet i 1994 da det gikk en kampanje i norske ungdomsskoler mot rasisme. Elevene skulle lære om nordmenns fordommer mot innvandrere og fremmede kulturer. Noen av oss har holdt på med øving siden august i fjor, andre har kommet til underveis og som alltid på Ila har vi måttet tåle at noen har falt fra av forskjellige årsaker. Jeg takker hver enkelt deltaker for det han har brakt inn i øvingsprosessen og gjort dette årets arbeid til en stor fornøyelse.

I Ila-nytt, er det en stor omtale av revyen etter oppsettingen. Vi klipper litt herfra: Publikum fikk oppleve en imponerende forestilling med sang, dans og skuespillerkunst på høyt nivå. Det var stor underholdning og det alvorlige budskapet ble formidlet på en fin og humoristisk måte. Latteren satt løst hos publikum og stemningen var meget god. Det er tydelig at det ligger mange øvingstimer bak det ferdige produktet. En slik oppsetning krever nok både personlig og kollektiv innsats. Å jobbe sammen i en gruppe frem mot et stort mål er krevende, og det blir jo spesielt hyggelig når det ferdigstilte og fremførte produktet mottar stående applaus fra publikum. Som tilskuer og medinnsatt var det en flott opplevelse å få se forestillingen. I tillegg til å ta for seg nordmenns fordommer

mot innvandrere og fremmede kulturer, hadde forestillingen kanskje en annen effekt: Et aldri så lite oppgjør med nordmenns fordommer mot fanger? At folk utenfra (skoleklasser og diverse representanter fra departement osv.) får muligheten til å se at fanger kan mye mer enn å begå kriminelle handlinger, må sies å være positivt. Kanskje bidro revyen til å bryte ned og nyansere noen standardiserte stereotypiske forestillinger om fanger ved å vise at også vi har en rekke talenter, deriblant på den kunstneriske arena.

Lærerne fra skoleavdelingen ved Kongsvinger fengsel som var til stede denne dagen, ble inspirert til å få frem noe som kunne passe hos dem. Gruppen fra Planavdelingen i Justisdepartementet satte også pris på besøket og orienteringen i fengselet før forestillingen.

Ila-forestillingene kjennetegnes av stor variasjon: fra selvskrivet om forvaring til religiøs allegori og videre til stramt og krevende Becket-stykke, for bare å nevne noen.

Samtale mellom skuespillere og tilskuerne etterpå er en del av teaterformen. Her kan gjerne tilskuerne være de som virker minst sikre, mens de innsatte svarer på kommentarer og summerer opp det som kommer fra tilskuerne.

Tusen takk for en flott forestilling til alle dere som har bidratt. Jeg gleder meg til neste oppsetting! ○

Kunst i Kongsvinger fengsel

I forbindelse med åpningen av det nye fengselet i Kongsvinger, fikk kriminalomsorgen bevilget midler fra Kunst i offentlige rom (KORO, tidligere Utsmykningsfondet i staten). Kunstneren Bo Meyer ble invitert til å stå for utsmykningen. Resultatet er et arbeidsverksted der kunstneren veileder innsatte i å lage abstrakte trefigurer.

- Ved å involvere de innsatte med kunstundervisning og produksjon av kunst for utstilling, har Meyer skapt det første virkelige sosiale/relasjonelle verket som KORO har initiert, heter det på KORO's nettsider. Ved siden av utsmykningsoppdraget ved Kongsvinger fengsel holder Bo Meyer nå på med

et utsmykningsoppdrag ved nye Lysaker stasjon utenfor Oslo.

I juni åpner utstillingen der skulpturene fra fengselet blir presentert. Da har prosjektet vart i 12 uker med undervisning/utforming to dager i uken.

- For meg har det vært inspirerende å se deltakernes engasjement, at de blir tent og at det flammer i øynene deres sier kunstneren. Han har mange lovord om de innsatte og mener at enkelte av dem har talent for form, de har evner som de burde gå videre med.

Nytt om navn

Kriminalomsorgsavdelingen
Gro Iren Fjellbø, leder NEK-prosjektet

Juridisk seksjon
Margrethe Svanes Elden, rådgiver

Kriminalomsorgens utdanningscenter
Ellen M Ekhaugen, fengselsinspektør

Kriminalomsorgen region sør Ringerike fengsel
Fengselsleder Håkon Melvold, han kommer fra stilling som fengselsinspektør ved Ila fengsel, sikrings- og forvaringsanstalt.

Kriminalomsorgen region sørvest Stavanger fengsel
Bjørn Otto Warhus, fengselsførstebetjent/avdelingsleder
Kjetil Vevatne, Bernt Endresen og Kåre Larsen, fengselsførstebetjenter

Wolfgang Sivertsen Krohn, Knut Åsmund Ekre og Joar Selseng, fengselsbetjenter
Robert Bullen, John Eivind Wathne og Nina Gravdal, fengselsbetjenter/faste avløsere

Kriminalomsorgen region nord Nordland friomsorgskontor
Friomsorgsleder Magnus Vibe

Tromsø fengsel
Assisterende fengselsleder Birgit Brock Utne

PREP i Arupsgate overgangsbolig

Fem innsatte menn i Arupsgate overgangsbolig, noen av dem med dommer på flere år, fikk invitere partneren med på kriminalomsorgens PREP-kurs. Det var "aftenposten.no / nyheter" som 15. mai hadde dette oppslaget under tittelen: Kjærlig vei ut av fengselet.

Kurslederne, fengselsbetjent Trine Ananiassen og klinisk sosionom Torgeir Hjeltnes, sier kurset forhåpentlig vil gjøre det lettere for de innsatte å klare hverdagen utenfor fengselet.

- Det er viktig å ha et nettverk når fengselsporten åpner seg. Skapes trygge, stabile samliv, er veien lengre til ny kriminalitet. Partneren er helt sentral i et slikt nettverk og er dermed med på å sikre et lovlydig liv.

"Kjell", 33, innrømmer at det var tøft å bli isolert i fengsel, mens kjæresten fortsatte livet i det fri. De har ikke egne barn, noe som ville økt belastningen på partneren. Selv om det ga tunge stunder å leve bak murene atskilt fra kjæresten, mener "Kjell" det på samme tid har gjort soningen lettere å vite at "Trine", 25, ventet på ham.

- Brudd var ikke et alternativ. Og hun var god å ha allerede på første tur ut blant mange mennesker. Jeg fikk hjerteklapp, sier han. Kurslederne forteller at det er holdt tre samlivskurs i overgangsboligen i løpet av like mange år.

- Det er modig av de kvinnelige partnerne å ta steget inn i boligkomplekset her. Dette er et

fengsel og ikke noe nøytralt hotell, sier Hjeltnes.

Samlivskurset er ikke noe hokus pokus mot kriminalitet, men beregnet for alle som lever i parforhold. En teknikk går på at partneren snakker i en "mikrofon" til den andre som må lytte og gjenta. Dette for å unngå at de snakker forbi hverandre – med hodet fylt av motarguement.

"Lasse", 37, en av de andre kursdeltakerne, hadde vært sammen med partneren "Lise", 25, i tre år da han for halvannet år siden havnet i fengsel. De bodde sammen før soningen begynte.

- Alle norske par har den grelle skilsmissestatistikken i bakhodet. Vi har ekstra utfordringer når jeg nå løslates. Jeg er så gammeldags at jeg vil kjempe for forholdet, sier "Lasse" og får følge av "Lise" som også vil gjenoppta samlivet.

Samlivskurset PREP

- Samme tilbud som andre norske par.
- Sjansen for samlivsbrudd halveres.
- Lærer å se faresignalene og hvordan motvirke dem med tale- og lytteteknikk og problemløsning.
- Lærer å gjenspeile gleden og spenningen fra det første møtet.
- Bevisstheten rettes mot vennskap, glede, livssyn, seksualitet og sensualitet, tilgivelse, hengivelse og forpliktelse i parforholdet. ○

Avdeling A2 ved Oslo fengsel

- for innsatte med uavklarte utvisningssaker

Justisdepartementet og kriminalomsorgen har lenge vært opptatt av innsatte som eventuelt skal utvises. Rundskrivet om dette er nå klart, se neste side. Parallelt med regelverksutviklingen har det vært tatt praktiske grep for å bedre situasjonen i fengsel. Oslo fengsel opprettet for to år siden avdeling A2 med plass til 20 innsatte. En tredjedel av de innsatte i Oslo fengsel er utenlandske. Noen av dem har og noen får oppholdstilatelse.

- Kriteriet for å komme hit er at man har en uavklart utvisningssak. Vi ønsker forutsigbarhet og at innsatte ikke skal sone tyngre og lengre enn nødvendig, understreker avdelingens leder Pål Endresplass. Han deltok også i arbeidsgruppen som forberedte det nye rundskrivet.

- Vi opprettet avdelingen og samarbeidet fordi det var et problem at utvisningssakene ble avgjort svært sent eller eventuelt ikke i det hele tatt. Dette gjorde at utlendingene som egentlig skulle utvises, i en del tilfelle sonet lengre enn det de var ment å skulle gjøre eller de endte opp med å ikke bli utvist, forteller Endresplass. - Ordningen gjør at alle utlendinger som det er mulig å få ut av landet, soner 7/12- delstid. Etter

at avdelingen ble opprettet, har ingen utlendinger hatt uavklarte utvisningssaker når de har sluppet ut av fengselet, sier han.

- Å avklare utvisningssaker på et tidlig tidspunkt gjør det også lettere for politiet å få ordnet med alt praktisk, som reisedokumenter etc. slik at de kan stå på trappen for å utvise fangen når han løslates etter 7/12-delstid. Det gjør også hverdagen i fengselet mer forutsigbar for de innsatte, og dermed blir det lettere for dem å takle situasjonen. Ved A2 er vi opptatt av at innsatte får sone sammen med andre som er i samme situasjon og at de som ikke skal bli utvist, får henlagt saken sin på et tidlig tidspunkt. Da kan de få en tilsvarende progresjon i soningen som det andre innsatte får, sier Pål Endresplass videre i telefonsamtalen med Aktuells redaktør.

For å få avklart på et tidlig tidspunkt om fangene skal utvises eller ikke, har fengselet hatt jevnlige møter med Utlendingsdirektoratet. Avdelingen tar også kontakt med politiet om det mangler dokumentasjon i sakene eller om det rett og slett er glemt å opprette utvisningssak. ○

Innsatte med utenlandsk statsborgerskap

Av rådgiver Maren Vågan,
Kriminalomsorgsavdelingen

Justis- og politidepartementets rundskriv G-2/2007 omhandler rutiner spesielt rettet mot innsatte med utenlandsk statsborgerskap.

Avklaring av utvisningsspørsmål

Del 1 i rundskrivet er generell og omhandler rutiner for informasjonsutveksling med utlendingsmyndighetene i alle saker vedrørende domfelte med utenlandsk statsborgerskap. Formålet med denne delen av rundskrivet er å sikre gode rutiner for informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og utlendingsmyndighetene.

En rask avklaring av utvisningsspørsmålet er av stor betydning både for den enkelte domfelte og for kriminalomsorgen. Når en utenlandsk statsborger gjennomfører norsk straffedom i Norge på ett år eller mer, og det er fattet endelig utvisningsvedtak, kan domfelte etter nærmere regler prøveløslates etter at syv tolvtedeler av straffen er gjennomført. Videre vil et utvisningsvedtak som regel ha betydning for den enkeltes soningsforhold, blant annet ved spørsmål om utganger under straffgjennomføringen og overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Utvisningsvedtak er dessuten av betydning for adgangen til overføring til fortsatt straffgjennomføring i hjemlandet uten domfeltes samtykke.

Overføring til fortsatt straffgjennomføring i hjemlandet

Et av tiltakene for å fjerne soningskøen er

rettet mot innsatte med utenlandsk statsborgerskap, nemlig å intensivere arbeidet med å overføre disse til fortsatt soning i hjemlandet der regelverket åpner for at slik overføring kan skje. I rundskrivets del 2 omhandles rutiner for behandling av saker vedrørende overføring til fortsatt straffgjennomføring i utlandet.

Utgangspunktet er at norske dommer på ubetinget fengselsstraff skal gjennomføres i Norge. Overføring til fortsatt straffgjennomføring i hjemlandet kan skje i medhold av ulike hjemmelsgrunnlag. Det må skilles mellom overføring med og uten domfeltes samtykke.

Justis- og politidepartementet ønsker at kriminalomsorgen skal prioritere og intensivere arbeidet med å få domfelte overført til fortsatt straffgjennomføring i sine respektive hjemland i de tilfeller der lovgivning og internasjonalt avtaleverk åpner for dette. Formålet med denne delen av rundskrivet er å sikre en rask og effektiv saksgang i saker om overføring. Rundskrivet er tilgjengelig på kriminalomsorgen.no. Her er det også lagt ut lenker til øvrig regelverk for overføringssaker og oversikter over hvilke stater som omfattes.

Samarbeid med utlendingsmyndighetene

Høsten 2006 ble det opprettet en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Justis- og politidepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Politidirektoratet, Politiets Utlendingsenhet, Ullersmo fengsel, Utlendingsnemnda og Utlendingsdirektoratet. Arbeidsgruppens

målsetting er å få til en mer effektiv behandling av utvisningssaker til straffedømte utlendinger, spesielt rettet mot innsatte som kan overføres til fortsatt straffgjennomføring i hjemlandet uten samtykke. En egen hurtigprosedyre i utvisningssaker vedrørende innsatte i den aktuelle gruppen er et av tiltakene. Ordningen er nærmere regulert i Utlendingsdirektoratets rundskriv 2007-012. Rundskrivet er tilgjengelig på Utlendingsdirektoratets hjemmeside, <http://www.udi.no/>.

Antall overføringer

I 2006 ble åtte innsatte faktisk overført til fortsatt straffgjennomføring i utlandet. Av disse var seks overføringer basert på frivillighet, mens to innsatte ble overført uten samtykke (tilleggsprotokollen). Den kapasitetsmessige gevinsten av disse overføringene utgjorde totalt 3350 soningsdøgn.

Så langt i 2007 (t.o.m. april) er ti innsatte blitt overført; sju på grunnlag av frivillighet og tre uten samtykke. Den kapasitetsmessige gevinsten av disse overføringene utgjør til sammen 5289 soningsdøgn. Med de nye rundskrivene på plass i kriminalomsorgen og utlendingsforvaltningen forventes det en fortsatt økning i antall overføringer. ○

Kriminalitet blant innvandrerungdom

Rapport om innvandrerungdom og kriminalitet, peker også på omfang årsaker og kommer med anbefalinger. Utgitt av KRÅD 2007

Presentasjon ved Stig Nesvik, Aalyse-enheten,
Justisdepartementet

Målet med rapporten er å se på årsaker til innvandrer-kriminalitet, hva som kjenner seg ut, hvilke tiltak som kan virke forebyggende ut fra foreliggende forskning og arbeid på området. Data hentet fra blant annet SSB og Skardhamar (2006) tyder på at ikke-vestlig innvandrerungdom, både sett i forhold til tidligere og sammenlignet med etnisk norsk ungdom, har stigende grad av problemer i forhold til kriminalitet – særlig vold og vinning. En av de viktigste strategier i bekjempelsen av kriminalitet begått av

innvandrere (også mer generelt) er å angripe problemområdene med en bred, tverrfaglig og helhetlig tilnærming, noe som innebærer et nært samarbeid mellom det offentlige hjelpeapparat og den enkelte person.

Rapporten understreker viktigheten av å tenke langsiktig, der tiltak som iverksettes må tilpasses individuelt, miljømessig og i forhold til gitte begrensninger. Forebygging av kriminalitet må starte tidlig. KRÅD konkluderer med at det er en klar sammenheng mellom opphopning av levekårsproblemer og kriminalitet, deriblant mangelfull integrering og inkludering i de daglige sosiale virksomheter. Samordning av lokale

kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT), er et godt utgangspunkt for å arbeide forebyggende. KRÅD mener SLT, sammen med blant annet, ulike varianter av "Restorative justice"-tenkning, kan være effektivt i et kriminalitetsforebyggende perspektiv. ○

Samling ved grillen etter målpassering. Foran til høyre fritidsleder Iren Gade

Tekst og foto: Berg fengsel

Bergmarsjen 2007 ble for tolvte gang arrangert den 27. mai 2007 i praktfullt sommervær. 220 deltagere gikk en av de tre løypene, 6 km, 12 km eller 19 km.

Om lag 30 av fengslets 48 innsatte har hatt oppgaver knyttet til gjennomføring av arrangementet. Ansvarlig fra fengslets side er fritidsleder Iren Gade som har hatt dette ansvaret i alle år. Hun skal ha honnør for at hun år etter år har tatt på seg dette. Gade sier at det er helt avgjørende at de innsatte er med på å ta ansvaret for å gjennomføre et slik arrangement.

Arrangementet er et viktig ledd i arbeidet på Berg med tanke på at innsatte skal se og forstå betydningen av å gjøre noe i fellesskap. Dette ligger også bak det arbeid vi utfører for Den norske turistforening som dugnader på foreningens hytter i fjellet på sommertid.

Fengselsleder Kay Henning Sudland holdt en orientering til publikum om fengslets historie tilbake til krigsårene og utviklingen av fengslet via arbeidskole for unge lovbytere på 50-tallet, til Ungdomsfengsel fra 1966 til 75 og frem til Berg fengsel av i dag. Sudland kom også inn på hvilken innvirkning det har hatt på de innsatte i fengslet, deres pårørende og ansatte i fengslet, at to av fengslets innsatte er siktet for

alvorlig ny kriminalitet. Han avsluttet med at det som nå er viktig for fengslet er at tilliten til kriminalomsorgen kan styrkes, ved at vi møter publikum og medier på en åpen måte og formidler alle de positive resultater vi ser i straffegjennomføringen.

Til alle som ikke deltok i år - velkommen til neste år!

Fra en av kontrollstasjonene ute i løypa

KRIMINALOMSORGEN

Aktuelt for kriminalomsorgen

Utgiver

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Ansvarlig

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk

Redaktør

Seniorrådgiver
Grethe Rødskog Fodstad, KSF
telefon 22 24 55 88 telefaks 22 24 55 90
e-post: grethe-rodskog.fodstad@jd.dep.no via
etatsnett: Fodstad Grethe (Justisdept)

Kontaktutvalg Kriminalomsorgsavdelingen

rådgiver Terje Fredwall, Utviklingsseksjonen
rådgiver Leif Flatby, Administrativ seksjon
rådgiver Maren Vaagan, Juridisk seksjon

Kontaktpersoner regionalt nivå

Frode Isaachsen, Region øst
Birgitte Skjørshammer Wang,
Region sør
Liv Henly, Region nordøst
Bjørn Lindebø, Region sørvest
Øystein Hauge, Region vest
Synnøve Sørland, Region nord

Bestilling av

abonnement/adresseendring:
forværelset i KOA/KSF
telefaks 22 24 55 90
telefon 22 24 55 81/31

Redaksjonen avsluttet

12. juni 2007

Manusfrist nr. 3/2007

Uke 38

Utgivelsesplan 2007

Uke 9, 24, 41, 50

Opplag: 4500

Nr 2/2007, 17. årgang

Forside: Faget i fokus IX på KRUS

Foto: Grethe R. Fodstad, KSF